

סודי ביותרסטנוגרמה

פ ר ט י - כ ל
 ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון
 (מוצאי חג השבועות בשעה 20:00, בירושלים)
 ו' בסיון תשכ"ח - 14.6.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר

א. אבן
 י. אלון
 ז. ארן
 מ. בגין
 י. ברזילי
 י. גלילי
 מ. דיין
 ז. ורהפטיג
 י. ספיר
 מ. קול
 ח.מ. שפירא

נעדר השר: פ. ספיר

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
 י. הרצוג - מנכ"ל משרד ראש הממשלה
 ג. רפאל - שגריר ישראל באו"ם

עמ' 2

סדר היום: ב/64. המצב המדיני

עמ' 15

ב/65. בעיות שונות

רשמה: לאה צ'סנר

ב/64. המצב המדיני

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה. אני מציע שנשמע, קודם כל, משר החוץ על המברקים שהיו בימים אלה, והשגריר גדעון רפאל יוסיף על מצב הדברים באו"מ. אחר כך נעבור לעניינים קונקרטיים.

שר החוץ א. אבן:

הואיל והאו"מ הוא הזירה המרכזית, אולי אפשר להזמין את השגריר רפאל לפתוח.

השגריר ג. רפאל:

אני רוצה למסור לכם על השתלשות העניינים במשך השבוע הזה, כדי שתבינו לקראת מה אנחנו הולכים. המלחמה התחילה בניו-יורק בשעה 03:10 לפנות בוקר, כאשר אנחנו פנינו אל מועצת הבטחון והודענו שהתקיפו אותנו. אנחנו הודענו על זה, עומדים על זה, וזו הגירסה שצריך לעמוד עליה.

העובדה שאנחנו היינו הראשונים שפנינו לנשיא מועצת הבטחון היה לה יתרון תכסיסי, שהדיון צריך היה להתנהל על פי הפנייה של ישראל, ולא על פי הפנייה של מצרים. זה עזר לנו מאוד, לאו-דווקא באו"מ, אלא בדעת הקהל. הדברים על המפלה וההתמוטטות המצרית הפכו את האטמוספירה לגבי ישראל למפתח חיובי, בו בזמן שבדיון במועצת הבטחון שהיינו מעורבים בו, ב-15 במאי, מאז התחיל גיוס גדול של המצרים וגירוש כוחות האו"מ, אז היינו גורם שהידידים ריחמו עלינו והאוייבים התרחקו מאתנו, והנייטרלים עוד יותר התרחקו מאתנו.

משעות הצהרים של ה-5 ביוני, הייתי אומר, כשכבר הריחו שצמחו הולך לכיוון טוב, התחילה נהירה אל ישראל. מצב הדברים הוא, שצמחגה הראשון באותו יום ב', ניסו האמריקאים לבוא בדברים עם הרוסים, כדי להגיע לידי מדיניות משותפת של הפסקת אש, ולכאורה הפסקת אש מתוך רצונם של האמריקנים, שרצו לעזור לנו לסחוב ולסחוב את העניין, עד שנגיע לנקודת הכרעה. איש מאתנו, לא האמריקנים ולא אני, לא תיארו לעצמנו שנקודת ההכרעה כל כך קרובה, ושהמפלה של המצרים כל כך קרובה. לי היו אמנם השערות, מתוך הידיעות שקיבלנו מהבית, שאולי לא נוכל למנוע הפעלת מועצת הבטחון, ולדחותה יותר מחצי יום או יום, וכך נוכל להרוויח יום שלם. אנחנו לא הרווחנו יום שלם, הרווחנו יותר מיומיים, עד שמועצת הבטחון החליטה מה שהחליטה, לבקש הפסקת אש.

המצב היה שהרוסים בפרוץ המלחמה לא שיתפו פעולה עם האמריקנים, הם היו מסוייגים ורק הביעו עמדה כללית, שהם רוצים הפסקת אש תוך גינויה של ישראל כתוקפן. הם לא אמרו אז מלה על נסיגה. יחד עם זאת, לא היו מוכנים לשותף פעולה עם האמריקנים במועצת הבטחון, כדי להשיג מספיק קולות להפסקת אש.

בשעה 05:00 אחר הצהרים, לפי שעון ניו-יורק, בשעה 11:00 בלילה לפי שעון ישראל, ביום הראשון של המלחמה, נקטו הרוסים יוזמה קיצונית. פדורנקו בא לחפש את גולדברג, ואמר שצריך לשבת ולמצוא פתרון. אז ידנו היתה על העליונה ופה גילה גולדברג רגש לש אחריות, של מסירות ושל כשרון עילאי לסחוב ולסחוב, כי הוא ידע שאנחנו צריכים עוד יום, והוא גילה כל הכשרון של אדם שיודע לנהל משא-ומתן, וחושבים אותו כנושא-דנותן המוכשר ביותר של ארצות הברית. כל זה הוא הפעיל למעננו. הוא הרוויח לנו את הלילה, עד שהתחילה במשא-ומתן, ואמר לנו: אל תיבהלו משום ניסוחים, אלך לערכים, והכל יהיה בסדר. הוא הבטיח למשוך ולמשוך את העניין.

ביום השלישי של המלחמה התחילו הרוסים להתעצבן ואמרו שמוכרחים לגמור זאת על בסיס זה של החזרת הכוחות. כאן האמריקנים אמרו שגם הם מעוניינים בהחזרת כוחות, שוב הפעם על מנת לבלבל את העניין, עד שהגיעה שעה 15:00 אחר הצהריים, ואז אמרו הרוסים: "אנחנו מוותרים על כל תנאי ורוצים שתהיה החלטה על הפסקת אש". אז הרווחנו עוד חצי יום באמתלה ששר החוץ שלנו בדרך, ואי אפשר לגמור בלעדיו שום דבר.

העניין נגמר ביום ג' בערב בהחלטה שהרוסים קיבלו אותה כפי שהאמריקנים היו מוכנים לחתום עליה. זה נחשב למפלה דיפלומטית-מדינית רוסית ממדרגה ראשונה, שהם צריכים היו לוותר על הוקעת ישראל, על הדרישה להחזרת הכוחות ולהסתפק בדרישה של הפסקת אש על מנת להציל את הערבים, דהיינו, את המצרים. הם אז עוד לא ידעו את המצב; כאשר היה ידוע שאנחנו בדרך לתעלת סואץ, רוסיה אמרה שהיא מוותרת על הדרישה של החזרת הכוחות רק כדי להציל את הרוסים מכשלון של עצמם, והם לא הסכימו לחתום על החלטה משותפת, המצרים חשבו שיש להם הזדמנות לסכך את הרוסים במלחמה.

זו היתה מפלה ממדרגה ראשונה, האווירה היתה אתנו, דעת הקהל היתה אתנו, האמריקנים היו מעודדים ביותר שאנחנו הנחלנו לרוסים את המפלה, וידידינו הנחילו לרוסים מפלה מדינית.

זה היה השלב הראשון. כל זה התנהל לעיני ציבור של 50 מליון צופים שהיו דבקים למקלטי הטלביזיה, והתגובות בלתי משוערות של אהדה וחרדה ליוו את הדיון. אנחנו מקבלים מכתבים גם מגויים מהפינות הנידחות ביותר, מיברקים, לא רק של ידידות ואהדה, אלא גם בקשה: "אל תוותרו על הנצחון, תעשו דברים נכונים ומחושבים".

כאשר החריפו ההתנגשויות בינינו ובין הרוסים באו"מ, היתה יותר ויותר אהדה לנו. אחרי שהיתה לי התנגשות חריפה עם פדורנקו, באו המון מכתבים, לא רק מיהודים, אלא בעיקר של גויים, מצרפת, מהולנד, משווייץ ומהרבה מארצות-הברית.

גמרנו את השלב הראשון שהסתיים בשמחה על נצחון ישראל על מצרים ועל ירדן. עניין ירדן בכלל לא תופס מקום, איש לא תפס מה קרה, זה נבלע בתוך העתונות וגם בדעת הקהל, עד שהופיעה התמונה הנהדרת של חיילי ישראל ליד הכותל המערבי בכל העתונות. זו היתה תמונה אדירה בטלביזיה. ידעו שפה קרה דבר עצום, ושוב הפעם, לגבינו זה היה דבר חיובי לגמרי בדעת הקהל.

כך עברנו את שלושה-ארבעה הימים הראשונים. שר החוץ, בכואו לאו"מ, נאם נאום פרוגרמטי שלנו, זה היה נאום אחרי הנצחון, והוא זכה להדים עצומים ולהתרגשות רבה. זו הפעם הראשונה שדיברנו יותר לא על מהלכים באו"מ, אלא על פעולות, בלי לפרט מה המטרות המיוחדות שלנו, אלא דובר על משטר של יחסים שיבטיחו בטחון ושלוש, ויביאו לנורמליזציה ביחסים בינינו ובין השכנים. זה היה נאום במתכונת הנאום של ה-2 בנובמבר 1956.

שר הבריאות י. ברזילי:

איך זה קרה שזה לא שודר ב"קול ישראל"?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אין בעל בית ב"קול ישראל".

שר החוץ א. אבן :

אין זה הנאום היחיד של מופיע ב"קול ישראל".

השגריר ג. רפאל :

המאלפת ביותר היתה ההתמודדות הדיפלומטית הערבית. הם היו מבודדים באו"מ, היו מוכנים, היו מורדי ראש. בדרך כלל הערבים שולטים באו"מ ומנהלים את הענינים, לא רק כמה שנוגע לענינים שלנו. התברר שהערבים היו מוכים. שם מקובל בדרך כלל, שכאשר מישו עושה מלחמה, הוא מכובד, ומי שמגן על עצמו, הוא הפסיד את עולמו המדיני.

כעבור כמה ימים, התאוששו הרוסים, אחרי שהם דרשו הפסקת אש, והם היו צריכים לשכנע את מצרים להסכים להפסקת האש, ובעצם, הרוסים הודיעו על הפסקת אש מצד מצרים, לפני שמצרים בעצמה הודעה על כך.

היה שם מחזה כזה: באותו יום שממשלת מצרים הבריקה לאו-תאנט שהיא מפסיקה את האש, הודיע נציג-מצרים לאו-תאנט שהוא עומד לנאום נאום גדול, והוא הכין נאום של 20 דף, בו הוא אמר: "אנחנו ממשיכים במלחמה, המלחמה לא תיפסק, עד היהודי האחרון". כאשר הגיע המברק, הודיע המצרי שהוא מוותר על רשות הדיבור, סירב להקריא את המברק שלהם, ואנחנו הקראנו את המברק שלנו, שאנו מסכימים להפסקת אש. הירדני הקריא את המברק שלהם, ובשלב זה הגיעו הערבים, בעיקר המצרים, לשפל המדרגה.

זה היה ביום רביעי. ביום חמישי התחילו הרוסים להתאושש ודרשו החזרת הכוחות, והאמריקנים עברו לאופנסיבה וקשרו זאת בתכנית שלום. הם אמרו שכל הצדדים צריכים להגיע לשיחות, על מנת להסדיר אחת ולתמיד את כל הבעיות השנויות במחלוקת, בלי לדבר פה על החזרת כוחות, אלא בהחלק הראשון דובר על הסדרים, דובר על הפסקת האש, הזכויות של הערבים שחייבים להבטיח אותן, והחלק השלישי - שצריך להבטיח שלום בר-קיימא במזרח התיכון כולו. זו היתה תכנית טובה, והם הציגו זאת בצורה מתקבלת על הדעת. הם לא אמרו במפורש שאמריקה אינה תומכת בהחזרת הכוחות, אבל גולדברג אמר בצורה ברורה לגמרי, שלא מדובר על החזרת כוחות. זה היה כאשר הרוסים לחצו על החזרת הכוחות.

לפי ההגדרה של גולדברג, לחמו במועצת הבטחון שני גורמים: אמריקה וישראל, וזה באמת כך. כל האחרים עמדו מן הצד ואמרו חצאי דברים, ולפעמים אמרו דברים לצדנו. לכן היתה ההתנגשות החזיתית בין הרוסים לבין האמריקאים וישראל. הרוסים לא מעט ניסו ליצור לעצמם אהדה, והם אמרו שבעצם הם לוחמים עם שני יהודים.

המצב נשתנה ביום ששי בבוקר, כאשר עוד הפעם קיבלנו הוראה להתקשר עם נשיא מועצת הבטחון. זה היה בבוקר השכם, ואני מוכרח לומר שהגוי הדני הזה התנהג בצורה נפלאה. כל לילה מעורר אותו מישו אחר, או אנחנו או הרוסים. ב-04:30 לפנות בוקר הודיעו לו שיורים על ישובים שלנו בגבול הסורי, והוא אמר שבשעה 01:00 אחר חצות הודיעו לו הסורים שהם מסכימים להפסקת האש. אמרנו לו: "לך הם הודיעו כך ולנו הם הודיעו אחרת. הם יורים. אי אפשר לסבול מצב זה, אנחנו מחזקים את עמדות התותחים." אז הוא אמר: בסדר, צריך לקרוא לשיבת מועצת הבטחון. כעבור כמה דקות טילפן אליו הרוסי ואמר שאנחנו מפציצים את דמשק, ואז הוא קרא מיד לשיבת מועצת הבטחון ובאותו בוקר התחילה הזעקה, ו"המקהלה" התחילה להתארגן. הסורים קבעו מראש, שכדי לגייס דעת קהל לצדם, וכנראה כדי לחייב את הסובייטים, הסיסמה שלהם היא: היהודים הולכים על דמשק, ואת זה הם המטירו על מועצת הבטחון במשך יומיים.

שר הבטחון מ. דיין:

האם הם באמת האמינו בזה? מענין אותי, האם הרוסים

האמינו שאנחנו הולכים לדמשק?

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

זה כתוב באגרת שלהם.

השגריר ג. רפאל:

אנחנו ידועים מה הם אמרו, הם אמרו שאנחנו

מתקרבים ונמצאים 30 - 40 ק"מ מדמשק, והסורים בלי ספק חשבו שאנחנו הולכים על דמשק.

אני אומר שהמצב נשתנה ברגע בו התחלנו במלחמה עם סוריה, ואז הם ראו שזה לא ענין, ההיקף יותר גדול. לי היו הודאות בהתחלה, למשך את הענין עד הצהרים, והכל יהיה בסדר. אמרתי: נעשה את הישיבה אחר הצהרים, נישא עוד נאום, נעלה עוד ענין פרוצדוראלי, נבקש עוד הפסקה לשם שיקול והתייעצות. בצהרים קיבלנו ידיעות שהלוחמים התקדמו, אבל ההתקדמות לא היתה כפי שחשבו. הסורים יצרו תמונת בלהות, שאנחנו מפציצים את דמשק ונמצאים לפני קונייטרה, ופתאום הופצו שם שמועות שאנחנו מפציצים את קאהיר באמצע היום. כל זה יצר היסטריה כללית ודאגה אמיתית, שהנה מחסלים אותם.

אז נכנסו הסובייטים לענין. והם התחילו לפני ישיבת מועצת הבטחון בהתקפה של שלושה שלבים. השלב הראשון: איומים - הם רצו להפחיד אותנו על ידי איומים: "אתם תפסידו, אתם לא יודעים מה יהיה, תהיינה סנקציות, אנחנו צריכים להעניש אתכם על הפשע שלכם, אתם תראו מה שאנחנו עושים, אתם משחקים בעתיד שלכם." זה לא עזר וכך זה נמשך יום ולילה. היה צריך לגמור זאת, כי היה ברור שבוואשינגטון האנשים מתחילים להתעצבן מהתקיפות הסובייטיות, והנשיא איננו רוצה בהתנגשות עם הסובייטים. האמריקנים אמרו: "אנחנו חושבים שאתם סוחבים את הסובייטים למלחמה מתוך עימות עם ארצות-הברית, זה לא יהיה ולא ניתן לכם, הפסיקו את הענין הזה."

ביום שבת בבוקר, הגיעו הסובייטים לשלב השני, והם הודיעו: "אם כן, היות וההיטלריסטים-הנאציסטים - ועוד ביטויים כאלה - ממשיכים בקרבות, נפסיק אתם את היחסים." וזה לא היה בגלל ניתוק היחסים, אלא מפני שידעו, שפה זה הולך לקראת השלב השלישי. וכך הגענו לשלב השלישי, ופתאום הודיעו האמריקנים, גולדברג הוציא אותי החוצה ואמר: "דע לך, אנחנו יודעים, הם עומדים להכריז על השלב השלישי, כלומר לחזור על התמרון של 1956 ולאיים עליכם בסנקציות. אנחנו יודעים שהם לא ינקטו סנקציות, ואנחנו בשום אופן לא רוצים שאתם תכנעו לאיום הסובייטי הזה. זה יהיה אסון, זה יביא לידי התמוטטות המעמד שלכם, זה יביא לידי כך שכל הנצחון המדיני שהיה לנו על ברית המועצות ימחק ברגע זה. תאריכו במשא ומתן להפסקת אש."

בינתיים היה השר דיין בקשרים עם גנרל בול, ויצא כך, שברגע שקיבלתי ידיעה זו, קיבלתי טלפון מתל-אביב, שהישיבה נגמרה, יש הסכם, הדברים נקבעו עם בול, ואז נכנסתי לישיבת מועצת הבטחון ואמרתי שיש לי משהו חשוב למסור, לא הספקתי אפילו לתרגם זאת לעברית, ואמרתי שיש הסכם הפסקת אש. זה יצא מכובד מאוד, ואז הכנסנו סעיף זה, שהומלץ בפני שר הבטחון ובול, שהסידורים של הפסקת האש לא יהיו סידורים במסגרת הסכמי שביתת הנשק. בזה קבענו והבטחנו שכל הפעילות של האו"ם לא תהיה קשורה בהסכם להפסקת אש, היות והם רצו כל כך להספיק את הסיוור הזה. אני חשבתי שזה בגלל חומרת המצב והדאגה הגדולה. הם אמרו: "בסדר" - ואפילו הרוסים הפסיקו והלכו הביתה בשבת בצהריים.

השיטה של הרוסים היתה לפי המסורת הטובה ביותר של ה-ג.פ.א. הם החליטו לשבור את ההתנגדות, לעייף את חברי מועצת הבטחון בישיבת לילה, שם יושבים כל היום באור חשמל, מזיעים ואין אוויר, אחר כך מתחילים לאיים, אחר כך הרוסי מעלה את הקול ומוריד את הקול, ממש לפי שיטות בריה. זה היה נגדו ונגד גולדברג, והתחילו לדבר נגד גולדברג בצורה שאינה הולמת את קיום היחסים. הם התחילו לדבר בצורה ברברית ממש. החלטתי לחכות בסבלנות ולתת את התשובה שהיתה מתבקשת. אמרתי שהרוסי כנראה חושב שאלה משפטי מוסקבה, שמישו מינה אותו לפרובוקטור, והוא כנראה שכח שהוא נמצא במועצת הבטחון, כמועצה של מדינות ריבוניות וכו'.

פה החזרנו לו ואמרנו כל מה שנדרש להגיד במצב הזה. פה קרה דבר מוזר, אולי הוא בעצמו היה עייף, וב-02:30 בלילה הוא "הרים ידיים" והלכנו הביתה. אומרים שלא היה מקרה כזה, שאחרי התקפה נגדית כזו הרוסים לא היו חוזרים ביתר פורענות על התקפותיהם, הם פשוט ביקשו הפסקת הישיבה.

ביום ראשון, עשה הרוסי עוד מאמץ והיתה תביעה להעמדת הכוחות בקו הפסקת האש. שם הרוסים לא היו תקיפים ביותר. אומרים שהגסות הרוסית גרמה לתגובות כה חמורות בציבור נגד ברית המועצות, שהם כנראה קיבלו הוראות לא ללכת יותר בקו הזה. הם לא רק התקיפו אותנו, אלא גם את גולדברג, גם את נשיא מועצת הבטחון, והדברים יצאו כך שהרוסים לא העבירו שום החלטה.

אנחנו עכשיו הגענו למצב, שבעצם מועצת הבטחון צריכה להצביע על ההחלטה הסובייטית שדורשת החזרת הכוחות וגינויה של ישראל. לפי מיטב הידיעות שלנו, אין להם הכוחות הדרושים כדי שההחלטה תעבור.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מי תומך בהצעה של ברית המועצות.

השגריר ג. רפאל:

בולגריה, מאלאווי והודו. ברצוני להפנות את תשומת לבכם לעמדה העויינת, הגסה והחרפה של נציג הודו במועצת הבטחון. יתכן אפילו שניגריה תתמוך בהצעת ברית המועצות.

שר החוץ א. אבן:

אני בינתיים קיבלתי ידיעות על ההצבעות. הצעת ברה"מ נפלה. החלק הראשון של ההצעה, שבו גינו את ישראל, הצביעו בעדו ארבעה ונמנעו אחד-עשר. בחלק השני, הקוראת לנסיגת כוחותינו לגבול שביתת הנשק, היו ששה בעד ותשעה נמנעו. הערכתנו היא, אין זו ידיעה בטוחה, כי המצביעים בעד ההצעה הרוסית היו לחלק הראשון: רוסיה, בולגריה, הודו ומאלאווי, ולחלק השני נוספו אתיופיה וניגריה. מכאן שהתביעה למושב מיוחד של העצרת תתחלק בערך בצורה זו.

השגריר ג. רפאל:

על סדר היום ישנן עוד שתי הצעות: ההצעה האמריקאית, שהנציג האמריקאי אמר כי לא יביא אותה להצבעה, כי אינו רוצה לסכן אותה בכשלון. זו הצעת ממשלת ארה"ב, שלא להביא אותה להצבעה, כדי לא להגיע לכשלון.

שר החוץ א. אבן:

אני חשבתי שלא יביאו זאת להצבעה אם אין לזה רוב, כי בכל זאת מועצת הבטחון דחתה את ההצעה שנחזור.

השגריר ג. רפאל:

כדי להעביר את העניין בעצרת היו צריכים לסיים את הדיון במועצת הבטחון ולהוכיח שמועצת הבטחון אינה מסוגלת לטפל במצב.

שר החוץ א. אבן:

עכשיו אנחנו בכל זאת יושבים בתעלת סואץ תחת דגל ישראל.

שר הבריאות י. ברזילי:

איזו סיבה היתה לאמריקנים להימנע על החלק הראשון?

השגריר ג. רפאל:

במועצת הבטחון אין הצבעה נגד, כי פירוש וטו. אם אין רוב, זה לא מתקבל.

בזה הסתיים הסיבוב הזה. ישנה הצעה שניה על סדר היום, שהועלתה על ידי ארגנטינה, בראזיל ואתיופיה, שדורשת לנהוג בגישה הומאניטרית לגבי השבויים, בהתאם לאמנת ג'נבה. אין החלטה אשר במפורש פונה לישראל, אבל ההחלטה דורשת לא לגרש אוכלוסיה אזרחית, לספק את כל השירותים הדרושים וכדומה. ההחלטה מאוד מתונה והוגנת, ולא מצאנו בה שום פגם או פגיעה בנו.

אין לי ספק, שהחלטה זו תזכה ב-15 קולות במועצת הבטחון, ואנחנו נכריז כל מיני הצהרות יפות, שה משקף את הנוהל שלנו וכדומה.

בזה יסתיים של הדיוב במועצת הבטחון ותיפתח מערכת הדיון בעצרת. כפי שאמרתי, הם לא יעבירו את ההצעה האמריקנית, כדי לא להכשיל אותה מלכתחילה.

שר החוץ א. אבן:

היא היתה מיועדת לבלום את ההצעה הסובייטית.

השגריר ג. רפאל:

זו המדיניות שלהם. הם הודיעו אתמול לפי שעה לא להביא הצעה זו להצבעה, אבל הצעת החלטה זו קיימת ואם יביאו אותה בפני העצרת, יש בסיס לדיון. אין ספק, על כל פנים, שתהיה עצרת, אחרי החלטה זו של מועצת הבטחון.

ההגדרה לדרישת כינוס העצרת, לפי הגורמים המתמצאים בדבר, ואם לחזור על המלים המדויקות של הערכת מחלקת המדינה, ההגדרה היא: ברית המועצות מתכוננת למוביליזציה טוטאלית-פוליטית נגד ישראל וגם נגד ארצות הברית. והמדובר על ברית המועצות והגוש הסובייטי, וכל אותם הידידים שהם יכולים לרכז אותם, והם ודאי ינצלו את הערבים למסע זה. מדובר על מוביליזציה טוטאלית שתבטא בשיגור משלחת רמת-מעלה. כנראה שיש משהו בידיעה זו שקוסיגין יבוא לעצרת האו"ם, ואין ספק שגם גרומיקו יבוא.

דבר שני, הם פועלים בכל הכירות ובכל ההיקף כדי לגייס כוחות תמיכה. הם רוצים להשיג בעצרת שלושה יעדים: הגדרת ישראל בתור תוקפן; גינויה של ישראל וההחלטה של החזרת כוחות אל קו שביתת הנשק. אלה שלושה היעדים.

לעומת זאת, דורשת ארצות הברית שישראל תופיע בגישה קונסטרוקטיבית. ארצות הברית אינה דורשת נסיגת הכוחות, אלא דורשת שאנחנו קודם כל נופיע כגורם המגן על בטחוננו, חותר לשלום, ובדרך לשלום מוכן לפתור את הבעיות השנויות במחלוקת. זה השלב הכי קשה של המערכה הפוליטית שלנו, כי אנחנו פועלים על קרקע עויינת. היות ואנחנו לוחמים על קרקע בלתי מוצקה, רצוי שאנחנו לא נכביד על עצמנו ועל ידידנו, בזה שאנחנו נציג את הבעיה שלנו היום כבעיה טריטוריאלית. אם נציג זאת כבעיה טריטוריאלית, זה יכול להתפרש כרצון להתפשטות, ושאנחנו רוצים "לחטוף" שטחים, בו בזמן, שהעמדה צריכה להיות, שאנחנו רוצים לבצר את בטחוננו, אנחנו רוצים לקדם את השלום, אנחנו רוצים לפתור מספר בעיות שצריך לפתור אותן, כמו חופש השיט בעקבה ובתעלת סואץ, וכן בעית המים בצפון. אבל ארצות הברית רוצה להגיע להסדר כולל גם לגבי בעית הפליטים, ורוצה לשקם את המזרח התיכון מחדש, לרגל עובדות צבאיות-פוליטיות שנוצרו אחרי נצחון ישראל, לפי ההגדרה שלהם.

זה, על כל פנים, הקו, ואז הם אומרים: "תעזרו לנו, במידה שתצניעו לכת ותדברו פחות על שאיפות טריטוריאליות, אלא תדברו על צרכים בטחוניים, צרכים של חופש השיט וזכויות שמגיעות לכם, הרבה יותר קל יהיה לגייס תמיכה וגם לחדור למדינות שיש להן גישה עויינת לנו". לקראת זה צריך ללכת. דיברנו על זה שמול ההסתערות הסובייטית הטוטאלית על ישראל, אנחנו חייבים התגייסות מדינית טוטאלית בכל מקום ומקום כדי לבצר את מעמדנו ולהגן על עמדתנו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אמריקה בעצמה מבינה שאנחנו לא יכולים לוותר על

זה.

שר החוץ א. אבן:

מזדקר שוני עצום בין מצבנו המדיני היום לבין המצב שנוצר לרגל מבצע קדש, כאשר פנו אלינו מיד שתי המעצמות וכל העצרת בתביעה דחופה שניסוג לקווים הקודמים. השוני נובע בחלקו ממצב שונה בדעת הקהל העולמית, שרוב רובה תמכה במאבקנו, והוא נובע בזירה המדינית מהעמדה של ארצות הברית. השוני בעמדה האמריקנית, לעומת מה שהיה צפוי, נובע לדעתי מהרבה סיבות. לדעתי, אחת הסיבות העיקריות היא הפעולה שנעשתה בשבוע האחרון שקדם לפרוץ הקרבות, ויש סימוכין והוכחות לעובדה זו. כלומר, שג'ונסון ראה עצמו מסובך בהתחייבות שלא יכולה היה להגשים אותה, אבל לא היה בן-חורין להפטר ממנה לאחר מעשה.

דבר זה חוזר בכל שיחה ושיחה עם כל אדם המקורב לנשיא, "שהואיל והיה מהלך של מגע, התקשרויות והתייעצויות, ולא יכולתי לעמוד בהתחייבותי, אני חייב לסייע לכם לבנות את המזרח התיכון מחדש".

על רקע העמדה האמריקנית הזאת, נחלו הסובייטים והערבים כשלוך זה במועצת הבטחון, ואיש מאתנו לא יכול היה לאחל לישראל תוצאה יותר רצויה, שמועצת הבטחון מסרבת, כעבור כמעט שבועיים, לדרוש מאתנו נסיגה, שעה שיראל משתרעת מקוניטרה ועד שערי התעלה. כאן אני נזכר בסיפור המסופר על האיש שקפץ מעל הקומה העליונה של ה"אמפאיר סטייט בילדינג", וכאשר הוא עובר בקומה השישית, הוא אומר: "עד כה אני מרגיש בטוב". אנחנו יכולים לומר שעד כה אנחנו בסדר, אני מקווה שהסוף לא יהיה כסוף אותו האדם, אבל זה רק שלב במערכה המדינית, כאשר השלב הקשה יגיע עכשיו. העצרת היא זירה פחות נוחה לנו כאשר שם המשקל של מעצמה יחידה, אפילו כמו ארצות הברית, הוא פחות כבד מאשר במועצת הבטחון. לקראת המערכה הזאת עלינו להעריך, זו מערכה חשובה. אינני מתאר אותה כמערכה גורלית, כי בכל זאת, אחרי שפעם העצרת פקדה עלינו לצאת, ישבנו שבועות וחודשים עד שבאנו להסדרים שהבטיחו את חופש השיט ומניעת הסתננויות במשך עשר שנים. אם אפשר למנוע בעצרת החלטה כזאת, הרי נצחוננו המדיני יהיה כביר, והסיכויים המדיניים יהיו יותר גדולים.

ברוח זו של סיכוי, שיש להיאחז בו, עלינו להעריך הערכות מלאה, כפי שנקטנו ב-1947 וב-1956, לגבי הרכב המשלחת, העבודה שתיעשה על מנת לסייע לה; השליחויות שלעינו לשגר לכל הבירות והגושים. המאמץ ההסברתי שחייב ללוות כל זאת צריך להיות בהיקף הגדול ביותר ובעל עוצמה הגדול ביותר, ואני מניח שזו החלטת הממשלה.

כבר ברור שתצאנה משלחות בדרג גבוה, עם ראשי ממשלות ושרי חוץ בראשן. לגבי הסובייטים, ברור שגם ראש הממשלה וגם שר החוץ יהיו חברי המשלחת. הם הפעם מאוד רגישים, וכאמור, הסובייטים כבר פתחו בפעולת הסברה רבתי בבירות, כי כנראה הם ידעו מראש שהם ייכשלו במועצת הבטחון, ועל כן הם הקדימו את ההכנות לעצרת לפני שנסתיים הדיון במועצת הבטחון.

זה לגבי חשיבות המערכה מהבחינה המדינית, ואם הערבים ייכשלו גם במועצת הבטחון וגם בעצרת, אולי באמת יחליטו שאין להם דרך, אלא לבוא אלינו. נוסף לזה, ההדים של העצרת בציבור יהיו הרבה יותר גדולים ורבי היקף ממועצת הבטחון. דבר זה מחייב שני דברים: (א) הרכב משלחת מסויים. (ב) שיגור אנשים לבירות וליבשות. יש רבים לדעתי מקרב חברי הכנסת שיכולים לעזור בשליחויות אלו.

אני חושב שהממשלה צריכה להחליט על מערכה מלאה, ואם יש צורך במכונית נוספת או בכתיבת נוספת, צריך לחרוג מכל שיגרה, זו מערכה רצינית ומיוחדת במינה, מבחינת ההיקף ההיסטורי והציבורי. אני מניח שהעצרת תיפתח ביום ששי, או ביום שני שלאחר מכן, וצריך להעריך מלוא ההערכות לקריאת פתיחת העצרת. אינני מציע שנעייין פה בהרכבי המשלחות, אלא שנעשה זאת בממשלה, אולי הממשלה תתכנס באופן מיוחד כדי לאשר את הרכב המשלחות.

לגבי הזירה האמריקנית - שכאמור יש לנו פה עמוד תווך אחד - מדיניותה מנוסחת לאמור: הפסקת אש, ואחר כך בירורים בין הצדדים לקביעת הסדרי קבע, לקראת ביטול הסכמים קיימים ולקראת כיבוד האינטרסים הבינלאומיים, כמו חופש השיט, לקראת מניעת לוחמה על כל צורותיה, לקראת *DISENGAGEMENT*, ולקראת הקמת יחסי שלום במזרח התיכון. הדיונים האלה צריכים להקיף את כל הבעיות, בעיות קצרות טווח הנוגעות לכוחות המזויינים וגם הבעיות ארוכות הטווח, הנוגעות לשלום. והצעה זו חשובה לא רק לגבי מה שיש בה, אלא גם לגבי מה שאין בה, אין בה התייחסות לשום נקודת מוצא בעבר, לא לקווי שביתת הנשק ולא לקווים אחרים, וגם לא המושג *ARMISTICE*. היתה טיוטה אחת, שכללה את המושג של חידוש הסכמי שביתת הנשק, אבל אמרתי לגולדברג שהוא צריך להוציא מתודעתו את המושג של *ARMISTICE*, כי לא נסכים לשום מושג ביניים אשר מחזיר אותנו אחורנית. הדבר המעניין, שהוא אחרי שיחה טלפונית אחת הסכים לכך, ופירושו שיש הוראה לנסות לתאם אתנו את העמדה.

אני רוצה לצלם את העמדה האמריקנית בשעה זו, על הצדדים החיוביים והשליליים שבה. הצד החיובי: עצם ההתנגדות לנסיגה ועמידה על בירורים. אבל בזמן האחרון הצטרפו כמה אלמנטים - ודווקא הידידותיים ביותר מקרב המחנה הזה - שמשיאים לנו עצות. אני כאן מסתמך על שיחה עם גולדברג. גולדברג מיעץ ששתי המשלחות, ארה"ב וישראל, יקדמו העצרת בברכה, הואיל ואין מנוס ממנה, ויתארוה כהזדמנות להגיד לאו"ם ולעולם תכניות סבירות וקונסטרוקטיביות להסדר במזרח התיכון. עלינו לעשות הכל כדי להסיר את הרושם שנתקבל בימים האחרונים, של חטיפה, יש לגבש ולנסח כהלכה עמדותינו לגבי ההסדר, יש לתאר דאגותינו הליגיטימיות לבטחון ולהדגיש שפנינו לשלום בר קיימא. יש להדגיש דאגתנו ההומאניטארית והכנה לפליטים וחיוני שנביא תכניות קונסטרוקטיביות לפתרון בעיה זו. בסיכום, הוא חזר על דברי צ'רצ'יל על ה- *MAGNANIMITY* שבנצחון.

גולדברג ציין, שדעת הקהל בארצות הברית מתחילה לזרום נגדנו. בגל המברקים והמכתבים המתקבל במוסדות ממשלת ארה"ב, מתגלים עתה דברי ביקורת על תוקפנותנו ועל רצוננו להחזיק בטרטוריה לא לנו. מציינים שגירסתנו בשאלה מי התחיל, השתנתה. כלומר, לא כולם דבקים בעניין זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אנחנו מעוניינים בזה שזה יטושטש?

שר החוץ א. אבן:

לא, הם אומרים: "אם אתם מסתלקים מזה, אנחנו מסתלקים מכם." קודם כל הוא אומר, שנחוץ מאמץ דיפלומטי עליון בכל הבירות, ובעקר הופעה יותר מתונה, והעצה הזאת נשנית וחוזרת בכמה שיחות אחרות. גודלברג מדבר כל יום שעה עם ג'ונסון בטלפון, והוא מסר שהנשיא מודאג מכמה עניינים: הטבעת האניה, ובענין זה יש רוגז, תרעומת וחשדנות, והיתה איגרת חריפה מאוד.

שר הבטחון מ. דיין:

האניה הוטבעה?

שר החוץ א. אבן:

זו כנראה שגיאה.

השגריר ג. רפאל:

הכוונה היא לפגיעה ולא לטביעה.

שר החוץ א. אבן:

שעה לפני הפגיעה באניה טסו שם מטוסים ישראליים - כך הם אומרים - והיתה להם הזדמנות לזהות את האניה. הם מאוד מתלבטים בשאלה, כיצד אפשר לטעון שלא זיהו את האניה. יש רמזים מאוד בלתי סימפטיים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני יכול רק לספר כאן שאיש אמריקני, שרבים מכירים אותו, בא אל אשתי ב"משכית" ואמר לה: "תגידי למשה שלא יתרגש מענין האניה. אנחנו, האמריקנים, הודענו שאין לנו אניה במרחק כזה בים התיכון, והאניה הזאת היתה כאן בניגוד להודעה האמריקנית, ולא צריך להתנצל."

שר החוץ א. אבן:

כאשר האיש הזה יבחר לנשיא ארה"ב, אני אתנחם. לפי שעה, ג'ונסון הוא נשיא ארה"ב.

השגריר ג. רפאל:

אני לא רשמתי כאן עוד דבר אחד שהוא אמר לי, הוא אמר שהנשיא אמר לו, שלפי ידיעות שהוא קיבל, אנחנו פגענו באניה, רצינו להטביע אותה, כי אנחנו קלטנו שיחות שלה, שמהן למדנו כי ארה"ב כופרת בגירסה שלנו לגבי השאלה מי התחיל בהתקפה.

שר החוץ א. אבן:

בסיכומי של דבר, יש כמה צללים. אינם מציעים שנחזור בנו מעמדתנו, אבל הם מציעים לפזר את היחשדות. ענין האניה פגע בהם, והיממה האחרונה של הקרבות בגזרה הסורית מתוארת כיממה של חטיפת שטחים, הואיל וכבר היה דיון בהפסקת האש.

שר הבטחון מ. דיין:

קיבלתי ברגע זה אינפורמציה שהיום חתמו נציגי האו"ם והמפקד שלהם על הקו שלנו בגבול הסורי. אמש, בשיחה אתי, התעקש בול ואמר שאינם מכירים בקו. הואיל ויושבים רחוקים אחד מהשני, אין קו. ואם אין קו; ואם נכנסים לשם, זה כאילו מפירים את ההסכם להפסקת האש. היום חיברו את כל הנקודות האלו, מהחרמון ועד למזרח. מוחיבה היא בתוך ישראל עכשיו, כך שהקו הוא מהירמון ועד לחרמון. הם צריכים לבקר מחר בחרמון בהליקופטרים. הם חיברו את הנקודות בקו וחתמו שזה הקו הישראלי. אמנם אנחנו דרשנו, ואנחנו עומדים על כך שיהיו שני קווים, הקו שלנו והקו הסורי, שבו גם לסורים אסור להתקדם. אתמול הוסכם שצריך להיות שטח בין הקווים, אבל הסורים כמובן אין להם קו. מבחינתנו זה בכל זאת צעד אחד קדימה, שהאו"ם קבע שפה אנחנו יושבים, ואז אם איננו מתקדמים בקו הזה, אלא נשארים בין נקודה לנקודה, או בעורף, זה לא נחשב להפרת ההחלטה. שמחתי מאוד שהם חתמו על זה.

שר החוץ א. אבן:

למעשה, מהצללים שדיברתי עליהם, שניים אני מקווה שהם מאחורינו. היה ענין האניה, ואמרנו שיש חקירה. המטה הכללי מקיים חקירה, ואנחנו נמציא להם מה שחקירה זו תעלה והמסקנות של אותה חקירה, אבל אנחנו דוחים בכל תוקף כל חשד שמא היה רצון להתנגש.

בענין סוריה, אני שמח שהתגבש שם איזה קו. אני חושש שכאן יהיו דיונים לא מעטים, כי הם לוחצים עלינו לספק את דרישותיו של גנרל בול, אשר דורש את החזרת ארמון הנציב, דבר שיש בו קושי רב. בול לא הסתגל לעובדה שאין לו אנשים כאן. בעינינו יש לו תפקיד שהסכמנו להעניק לו, הוא ממונה על ביצוע הפסקת האש בין ישראל לבין סוריה. יש לי רושם שגם ביצוע זה נגמר. אף על פי כן, הוא היה האיש המרכזי של האו"ם, גורל המלחמה סיבך אותו, אבל הוא רוצה לחזור, והוא אומר שכל 15 חברי מועצת הבטחון, ואני מניח שכל 126 חברי העצרת, מזדהים עם דבר זה.

אחר כך הם מציעים לנו להכחיש סיפורים על גירושים שמופיעים בטלביזיה האמריקנית, להמנע מהודעות על כוונות לסיפוחים, ובכלל להופיע הופעה פחות מנצחת ויותר קונסטרוקטיבית.

זה סיכום של השיחות עם גולדברג, עם בנדי, ועם אנשים המקורבים לנשיא ג'ונסון. לפי שדר שקיבלנו מלאסטר פירסון, ממשלת קנדה מתחייבת להתנגד להצעת ההחלטה הסובייטית, אבל יחד עם זאת היא אומרת: אולי בינתיים תוכלו לחזור לעמדה פחות נלהבת.

קיבלתי גם שדר יפה מאוד משר החוץ של רומניה, מנסקו. זה שדר אישי משר החוץ אל שר החוץ, אם כי לא ידוע מה זה שדר אישי, והוא אומר שם שלושה דברים שיש להם משמעות על רקע הניתוח הכולל בשאר ההזירות: א. שרומניה עוקבת בחרדה אחרי המתרחש, היא רוצה לתרום לשלום שיושג על ידי משא ומתן ישיר, בלי התערבויות חיצוניות; ב. היא מציע לי, אם אראה אפשרות שהוא יכול להיות לעזרה, להפגשת הצדדים ולהנעת הגלגלים למשא ומתן, שלא אהסס להודיע לו. ג. הוא מתחנן שלא נכריז הכרזות טריטוריאליים, אלא נתאר את עמדתנו כעמדה המבוססת על שלום ובטחון. על כל פנים, זו הודעה מאוד אמיצה, על רקע המתרחש בכלל במדינות המזרח-אירופה.

שר הבטחון מ. דיין:

קראתי בעתון שהם בעד משא ומתן ישיר, אבל דורשים לחזור לקווים הקודמים.

שר החוץ א. אבן:

מאידך, פולין פרסמה הודעה, שהואיל ועשינו מה שעשינו, ואנחנו משתפים פעולה עם השאיפות הניאו-קולוניאליסטיות - זה קצת משונה - והואיל ואנחנו אומרים מה שאומרים, ושר הבטחון אומר שנספח מה שנספח, על כן פולין אינה יכולה לקיים יחסים אתנו. למעשה, יש בזה המשך להודעות שלהם.

רק כדי לתת לכם רושם של הלך רוח, אני רוצה להקריא לכם שדר שהגיע היום מג'ורג' בראון. (קורא חשד באנגלית). כאן יש איזו דאגה לחוסיין, שנצטרך להתחשב בה כאשר נדבר על הפתרונות האפשריים לגדה המערבית. וכל פתרון שיש בו הינתקות מחוסיין, יש לו ידידים באיראן, ושם למעשה בתכניות שלהם לשלב את המסגרת הזאת. האיגרת הזאת באה רק ללמדנו, שאם כי התוצאה במועצת הבטחון היא טובה, יש הרבה עבודה, גם ציבורית וגם דיפלומטית, כדי לחזק את החזית.

אני רוצה לסיים בהצעה על דו-שיחה, שלפי שעה מתקיים רק עם האמריקנים. הם אומרים: "יש הפסקת אש, אנחנו לא בעד נסיגה, אבל אנחנו רוצים לדעת מה אתם רוצים, מה ההצעות שלכם? מה ההצעות שלכם לגבי סוריה, מה ההצעות שלכם לגבי סיני, איך אתם רואים את עתידה של רצועת עזה? ועל כל העניין של ירדן והגדה המערבית וגורלה, מה ההצעות שלכם? שהרי אנחנו מגבשים הצעות, ויש לנו "קבוצת עבודה", שאני כבר דיווחתי עליה כאן. יש הפצרה בנו קודם כל שנגבש עמדה, ושתייה עמדה ישראלית. ושנית, לאחר שגיבשנו את העמדה, נשב עם ארצות הברית, נשווה רשימות ועמדות עם ארצות הברית.

זה היה נושא השיחה שקיים שגריר ארה"ב אתמול. הוא בא על פי הוראת מחלקת המדינה, ועל מנת לדבר לפני שקבוצת העבודה של בנדי תתכנס היום. אקרא את המברק הזה כעדי להדגים כיצד הם ניגשים לעניין, וכדי להדגים את עמדותינו בשעה זו, אם יש לגבש העמדות שהבעתי, או להרחיק לכת מעבר לזה: "בארכור מסר עממשת ארה"ב נמצאת תחת לחץ של דיוני מועצת הבטחון, של הקונגרס ושל דעת הקהל, לנסח עמדותיה לגבי המצב שהתהווה באזורנו. מדיניות ממשלת ארה"ב, כפי שנוסחה עד כה, באה לידי ביטוי בהצעה להחלטה במועצת הבטחון, אשר לא הגיעה לכלל הצבעה, בה נאמר, שמעבר להפסקת האש יש להגיע לידי חזרה לקווי שביתת הנשק, יש צורך לשמור על השלימות הטריטוריאלית של המדינות באזור, ויש לעבוד למען השלום. לאחר שנקט הצעד הראשון, הפסקת האש, יש צורך שממשלת ארה"ב תחשב צעדיה הבאים בתוך אומ"מ ומחוצה לו. על מנת להגיע לגיבוש מדיניות זו, רוצה ממשלת ארה"ב לדעת דעותיה של ממשלת ישראל למכלול הבעיות, ובאופן מיוחד לשאלות הטריטוריאליות, בעית הפליטים, מעמדה של ירושלים ומעמד המייצרים. ברית המועצות מפעילה לחץ למען חזרה אל קווי שביתת הנשק, ממשלת ארה"ב יודעת כרגע על דעותיה של ממשלת ישראל מהשדר של ראש הממשלה אשכול אל הנשיא ב-5 ביוני, בו נאמר שישראל שואפת לחיי שלום בתוך גבולותיה ורוצה להבטיח זכויותיה הימיות.

מדיניות ממשלת ארה"ב לבית האזור באה לידי ביטוי בהודעת נשיא ארה"ב מה-23 במאי, ונקודותיה העיקריות הן: (א) תמיכה בעצמאות ושלמות טריטוריאלית של מדינות האזור; (ב) שאיפה למשטר שלום וביטול מצב הלוחמה; (ג) לממשלת ארה"ב אינטרס חיוני לשמור על יחסיה עם מדינות ערב והמדינות המוסלמיות; (ד) ממשלת ישראל חייבת להיות מעוניינת ב-RECONCILIATION עם מדינות ערב והמדינות המוסלמיות.

על כך עניתי לו: "אין להתפלא שאיננו מוכנים לנסח מדיניותנו המפורטת לבעיות האזור. טבעי שאיננו מוכנים להשיב תשובות מפורטות לבעיות שלפני עשרה ימים לא שיערנו את קיומן. אנו מסגולים לציין קווים עקרוניים לגבי העתיד הקרוב: (א) שעת הסכנה, שכבר עברה, היא שעת הזדמנויות. אין להחזיר את מחוגי השעון אחורנית, דהיינו, אי אפשר לחזור למצב לוחמה שהיה קיים מקודם. יש להתקדם לקראת מצב חדש שעיקרו שלום; (ב) דברינו אל ממשלת ארה"ב (דברי ראש הממשלה ב-5 ביוני) נוסחו בשעות הראשונות של פרוץ הקרבות. מאז OCCURED A COMPLETE DISRUPTION OF THE PREVIOUS SITUATION, על כן ברור שאין טעם TO RECONSTRUCT המצב הקודם, אלא שיש לבנות משהו חדש, והחדש חייב להיות שונה ממה שהיה קיים ב-4 ביוני; (ג) מטרותינו בעצם פשוטות: אנו רוצים שלום ובטחון,

מקורם לא היה לנו שלום ולא היה לנו בטחון. טרם הספקנו להתעמק בכל המסקנות היורידיות, הטריטוריאליזם והדמוגרפיות על שאיפתנו הטבעית הזאת במצב שהתהווה. יותר קל לבנות בנין חדש מלנסות לשחזר מה שנופץ לרסיסים, אך יש להדגיש כי למגמות השלום והבטחון יש גם מסקנות טריטוריאליזם; (ד) בהצעת ההחלטה שלכם לא דבקם במושגים הקודמים של שביתת הנשק, זוהי עובדה חיובית. משטר של שביתת נשק כמשטר ביניים, לא בא בחשבון. ישראל וארצות ערב חייבות למצוא הסדר חדש ביניהן. אנו מקבלים אלפי מברקים ומכתבים מידידנו בחוץ לארץ, כולל ארצות הברית, המזהירים אותנו לא לחזור ל-Straight-Jacket של 1957. על העולם הרחצין לדעת שרצון העם בנקודה זאת ברור והחלטי. חזרה לקווים הקודמים לא באה בחשבון ולא נציית להחלטה כזאת; (ה) נראה לנו, שלאחר שהפסקת האש תהיה קיימת הלכה למעשה, יש להתור לקראת דו-שיח בין מדינות ערב וישראל, למען להשיג הסדר בר-קיימא של שלום. מובן הוא שהסדר זה חייב גם להבטיח אינטרסים בינלאומיים. לנו נראה, שהסכם יבוא רק בין הצדדים עצמם, ולא יתכן לכפות אותו על הצדדים מבחוץ. הסדר השלום יקבע את הגבולות החדשים וצורות היחסים בין מדינות האזור. איננו יודעים עדיין הפרוצדורה המפורטת, אך ברור לנו שרק מגע ישיר יכול לתת תוצאות. ההישג היחידי ביחסי ישראל - ערב בעבר, הושג ב-1949, כאשר ישראל נפגשה עם כל מדינה ערבית חוד, על יסוד המציאות שנוצרה בקרבות; (ו) בשלב זה, העיקר הוא שממשלת ארה"ב וממשלת ישראל ביחד יסכלו ההצעה הסובייטית לחזור לקווי שביתת-הנשק הקודמים. לא נוכל לבצע החלטה כזאת, ואנו מקווים שידידנו יסכלוה. אם היא תתקבל על אף מאמצים אלה, לא נוכל לבצעה, אפילו ניאליץ להיות בודדים.

אמרתי כי התחלנו לגבש עמדותינו ואנו בעיצומה של עבודת חשיבה וניסוח. על השאלות המתעוררות כבר נרמז בהודעותינו, אך אין לנו תשובות סופיות עליהן. ביחס למצרים: (א) כיצד שתי המדינות תוכלנה להיות ביחד; (ב) היעדר לוחמה בשני נתיבי המים הבינלאומיים (סואץ ומיצרי אילת); (ג) כיצד להבטיח שמדבר סיני שוב לא יהפוך ל-Springboard למיתקפה על ישראל; (ד) עתיד רצועת עזה, אשר מעולם לא היתה חלק של הטריטוריה המצרית.

ביחס לסוריה: (א) כיצד להבטיח שגבולנו לא ימצא תחת איום של התותחים הסוריים; (ב) כיצד להבטיח שמקורות המים שלנו לעולם לא יהיו נתונים ל"רחמי" סוריה. ביחס לגדה המערבית והמזרחית של ירדן: (א) נשאלת השאלה אם קיים צורך ואם רצוי לחדש האיחוד בין שני החלקים; (ב) האם הגדה המערבית יכולה להיות יחידה נפרדת הקשורה בצורה כלשהי עם ישראל. לנו לא ברור אם העם בגדה המערבית רואה עתידו כקשור בגדה המזרחית. הכל גמיש, נזיל ופתוח.

ביחס לירושלים אמרתי כי: (א) אין להעלות על הדעת שלאחר איחוד העיר יש לחלקה מחדש: (ב) הודענו כי יש להבטיח האינטרסים הדתיים והרוחניים הבינלאומיים. בהקשר זה עשינו כמובן להבטיח הגישה החופשית למקומות הקדושים על כל הדתות. לדעתנו, זה ניתן במסגרת ירושלים המאוחדת. יתכן בצורה יעילה יותר מאשר במצב הקודם של ירושלים המפולגת.

נכון שלכל השאלות הנ"ל יש אימפליקציות טריטוריאליזם. יתכן כי גם רשימת השאלות הזאת איננה שלמה. על כל פנים, יש לתת לנו זמן להבהיר אותן לעצמנו, אחר כך יש לדון על פתרונן, לא עם גורמי חוץ, כי אם עם מדינות ערב. מארה"ב אנו תובעים דבר אחד - הרווחת זמן. הזמן נחוץ לנו כדי למצוא פתרונות שיהיו Durable and Viable. העיקר הוא שנטכס עצה ביחד ל-Hold-off Operation, לשם כך יש לסכל הנסיון הסובייטי להפחידנו. אם התכסיס הסובייטי יצליח ואנו ניאליץ לעמוד לבדנו מולו, ייווצר מצב טראגי. לאחר המפלה הסובייטית ומפלתו של נאצר, קבלת ההחלטה הסובייטית תתן A New Lease of Life לשני הגורמים שנוצרו.

בזרז תהליך החשיבה וכשנגיע לגיבוש עמדותינו, טבעי הדבר שנחליף דעות עם ידידים. אך אל לנו לאבד עצבינו בנקודה זאת. ב-1957 השגנו משהו שנתן לנו ולעולם שלום יחסי למשך 10 שנים. לו היינו נכנסים לדרישה בנובמבר 1956, לסגת מן הקווים, לא היינו משיגים המעט שהשגנו. העובדה שהתעקשנו במשך ארבעה חודשים ולא הסכמנו לנסיגה מעזה ומשארם-א-שייח', היא אשר קבעה גם חופש השיט במיצרים וגם פירוז יחסי של רצועת עזה. הפעם, גם אנו וגם העולם חייב

לשאוף להסדר שלא יחזיק מעמד רק 10 שנים, אלא להסדר קבע. על כן, אל תסייעו בידי אלה הלוחצים עלינו לסגת ואל תתעצבנו מהאיומים הסובייטיים. המפה הקודמת של האזור לא קיימת שוב, ויש לצייר מפה חדשה כתוצאה ממגע ישיר בין הצדדים. אין מקום לפליאטיבים קודמים. אם אנו מבקשים זמן, הכוונה איננה לשנים, אלא לשבועות ואולי לחודשים. לא אנו עשברנו המצב הקודם. הוא נשבר על ידי נאצר, אשר אמר גלויות שאיננו מוכן להמשיך להתקיים בסטטוס של 1957. המצב גם נשבר על ידי ירדן, אשר היתה יצור מלאכותי ו- PRECARIOUS. נתנו לחוסיין הזדמנות להנתק מנאצר, אך הוא לא עמעה לעצותינו. לאחר שנגבש עמדותינו, נשוב ונשוחח, אך לא נוכל עדיין להגיד דברינו בפומבי או באו"ם. על כן, שוב נדרש מכם ומידיכם ביחד אתנו, לסכל החלטה שלילית באו"ם. (בהקשר זה נתתי לבארכור העתק התרגום של האיגרת הסובייטית האחרונה שנמסרה לשגרירנו אתמול-בלילה במוסקבה. הנוסח מובקב בנפרד, הסגנון המסורבל - בגלל התרגום הכפול).

להערתו של בארכור, שקשה לשער כעת שהערבים יסכימו למשא ומתן ישיר עם ישראל, ועל כן עלול להיווצר מצב שהערבים ינקטו בעמדה פאטאליסטית, לא יבוא אלינו ואנו ניאלץ לשבת בקווי הפסקת האש, עניתי: כליל ברירה נעשה זאת.

יש לשער שהערבים במצב של הלם, ואם העולם המערבי לא יחזור על השגיאה של 1957 (לחץ עלינו לסגת), יתכן והערבים ישנו דעתם כי המצב הקיים מקשה עליהם יותר מאשר עלינו."

לסיום אמרתי לו, שבשלב זה אינני מוכן להרחיק לכת, אך נדמה לי, שבניסוח השאלות המחייבות פתרון, תהיה אינדיקציה מסוימת למהלך מחשבותינו. אין שום תועלת בהגדרת עמדות מפורטות של שטחים, שלא במסגרת משא ומתן עם הערבים. הוספתי בסוף, שהעולם החיצון איננו יודע את העובדות האמיתיות בגדה המערבית ובעזה. אין אמת בדבר שקיימת זרימה גדולה של פליטים מהגדה המערבית. החיים חוזרים למסלולם התקין וכמה כתבות עתונאיות המוסרות ההיפך מזה אינן נכונות.

אם לסכם את השיחה הזאת, אמרתי כי לפי שעה אנחנו אומרים שתביעתנו מהם היא תכסיסית, לסכל את ההצעות הסובייטיות, לסכל את ההצעה לנסיגת הכוחות, פעם נבוא לדבר אתם על הצעות ופתרונות.

השאלה שאני מעמיד לפני הממשלה היא, אם עמדה זו מספיקה. השאלה אם תחזיק מעמד, כי אנחנו אומרים שאנחנו עובדים ומנסחים, יש כמה קבוצות עבודה אצלנו במשרד החוץ, שבהן משתפים כל הגורמים הבטחוניים, הצבאיים והדיפלומטיים שלנו. השאלה היא, האם נוכל זמן רב לא לגבש לעצמנו עמדות, ושאלה תכסיסית היא, כיצד למשוך גורמים אחרים לצידנו. אני חושב, שהעמדה שנקטתי אתמול, בשיחה עם בארכור, היא טובה, אבל עובדה יא שגם יש קבוצות עבודה, קליפורד ובנדי יושבים ודנים, והם עלולים להפתיע אותנו בכל מיני הפתעות. נדמה לי, שהממשלה תצטרך בזמן הקרוב לקבוע עמדה כיצד היא רוצה לבנות את המזרח התיכון מחדש.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא אמרת כלום על ענין הנשק.

שר החוץ א. אבן:

אין לי שום דבר חדש לספר. בצרפת היו שיחות עם קוב-דה-מירווייל ואנשי ה"קיי ד'אורסיי", הם מוסיפים לומר שצרפת עכשיו היא המדינה היחידה שמקיימת יחסים גם עם הערבים וגם עם ישראל, אז ודאי שלא צריך לשרוף את הגשרים, והם רוצים לעמוד את עצמם למאמץ התיווך המיוחד. אין שום סימן לצאתה של צרפת מגדר סבילות ושתיקה.

ב/65. בעיות שונות

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לנסות להכניס את הדברים לתלם, ביחוד אותם הדברים שעליהם אנחנו צריכים להחליט, כי אחרת נדבר ולא נגיע לשום דבר, ואנסה לסכם אותם הדברים עליהם הסכמנו.

ראשית, הסכמנו שלא תהיינה הכרזות שרים, חשובים או לא חשובים, בלי החלטה של הממשלה או בלי אישור של ראש הממשלה. על זה צריך להחליט היום.

אנחנו מוכרחים להחליט היום גם בענין ארמון הנציב. כי ישנן מחשבות שונות. אנחנו עוד נסחוב את הענין הזה, נשוחח בענין זה בוואשינגטון, ונשר דיין ישוחח על כך פה, עם גנרל בול, ואולי יציע לו מקום אחר. שר הבטחון סיפר שאנשי האו"מ קיבלו עכשיו בית בקונייטרה, כדי לשמור שם על קו הפסקת האש. שם יש לו מה לעשות, אבל פה אין לו מה לעשות.

דבר שלישי, ענין הרובע היהודי בעיר הנעתיקה. אתם יודעים שהרסנו מה שהרסנו בשביל הרחבה ליד הכותל. היתה מחשבה אולי לנקות את הרובע היהודי מבתיים ולהעביר את האוכלוסיה הערבית למקום אחר. אף אחד אינו יודע אם זה 2000 או 3000 משפחות או נפשות. גם בענין זה, יכולות להיות דעות שונות. יכולה להיות דעה שצריך להתרכז קודם כל בניקוי השטח ובשיקום בתי הכנסת, שמירת המקומות הקדושים וכו'. זה עצמו יכול להכניס אותנו לאנדרלמוסיה, אם רוצים לעקור בבת אחת 2,000 או 3,000 נפשות. אולי במשך הזמן, לאט לאט, משהו יסתדר, אולי צריך יהיה להעביר אותם למקום אחר, ואולי לא צריך להרוס את הבתים שם בבת אחת, אחרי שאנו שומעים כל מה שנאמר בענין הזה.

ברובע היהודי גרות עכשיו בערך כ-2000 משפחות ערביות. היתה מחשבה שאולי צריך להתחיל קודם כל בשיקום בתי הכנסת, וגם זה עשרות משפחות, והורסים בתים אלה בכולדוורים. אולי, אם הם יראו שכלו כל הקיצין, הם בעצמם יזוזו.

אנחנו צריכים להחליט כאן על הסמכות האזרחית-ממשלתית לכיצוע דבר זה, יחד עם הממשל הצבאי. אמרתי כבר פעם, שיש לי ספק, אני מוכן לעמוע דעות בענין זה, שנוכל בחלק אחד של העיר, בעיר העתיקה, לקיים ממשל צבאי, כאשר בחלק השני אין ממשל צבאי. מסתבר שמה שאנחנו צריכים לעשות עכשיו, מבחינה מעשית בדרך אזרחית בלבד, לא יעשה. צריך למצוא דרך של שותפות קונסטרוקטיבית בין הרשויות האזרחיות של הממשלה ובין ממשל הצבאי, ובכל ועדה כזאת משתתף גם נציג של הממשל הצבאי. בענין זה אנחנו צריכים להחליט כאן.

דבר נוסף שעלינו להחליט עליו היום, זה ענין המשלחת לאו"מ, שאנחנו מתבקשים להרחיבה בלחץ המצב, והכוונה היא אולי למצוא נשים מתאימים שיסעו לבירות השונות, כדי להפגש עם אנשי ממשלה שיש להם השפעה ביחס להוראות שהממשלות נותנו לנציגיהן באו"מ. כבר ראינו לא פעם שנציג קבע עמדה, ולאחר שקיבל מברק מממשלתו, שינה את דעתו.

אני אישית דיברתי עם כמה חברי ממשלה, גם עם שר הפנים, ואמרתי שלדעתי צריך לקבוע ועדת שרים - נדמה לי שהיא צריכה להיות בראשות ראש הממשלה - שתדון על מהותם של הדברים ועל התכסיסים שיש לנקוט במסגרת המדיניות היסודית שלנו. אנחנו צריכים לדעת מה תהיינה התשובות כאשר נישאל: "מה אתם רוצים?". יתכן שועדה זו תקים שתיים - שלוש ועדות משנה, וכל אחת תטפל בחלק אחר.

היום, למרות החג, ביקר אצלי בבית השר שרף ושאל מי יעסוק בענייני הכלכלה והאספקה של השטחים המוחזקים בידי צה"ל. אני אמרתי שנדמה לי שצריך לעסוק בזה מי שעוסק בממשלה, בענייני כלכלה, תוך קשר הדוק עם

הממשל הצבאי.

נדמה לי, שבכל הדברים האלה אנחנו מוכרחים עוד הערב להגיע להחלטה, גם אם נצטרך לשבת עד שעה מאוחרת בלילה. ביום ראשון, תהיינה לנו שתי ישיבות של הממשלה, כדי שאפשר יהיה לברר את הדברים וכדי שלמזכירה יהיה בכל זאת מה למסור מישיבת הממשלה, כי ברור שעל הדיונים הבטחוניים האלה לא יהיה פרסום.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע להוסיף לרשימה הזאת גם את שאלת חילופי השבויים, כי יש כאן פרובלמטיקה מסויימת, ואני אסביר מה הבעיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמענו אינפורמציה על הטענות שישנן נגדנו, אני יודע שמשרד החוץ מכין איזה ספר...

שר החוץ א. אבן:

על המאורעות שקדמו לקרבות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

טוב שיהיה דבר ברור, שיסביר ושתהיינה גם הנחיות. הרשיתי לעצמי לטלפן היום אל שר הבריאות, בקשר לפירסומים שהיו ביחס להצעות לגבי סיני. דיברתי בעניין זה גם עם הרמטכ"ל, והוא היפנה את השאלה לראש אמ"ן, והאלוף יריב ימסור הערב פרטים מפורטים בעניין זה לעתונות.

שר הבטחון מ. דיין:

בינתיים היו גם שני פרסומים טובים. התפרסם מיברק של יו.פי, כנראה בשם "הצלב האדום", שיש שיתוף פעולה, והמצרים מספקים מים מהצד שלהם לקנטרה שבצד הישראלי עכשיו.

בקשר לשבויים המצרים שישנם אצלנו, ושבויים שלנו שישנם אצלם, "הצלב האדום" עושה מאמצים והוא הודיע שיש שיתוף פעולה מכל הצדדים. עכשיו ישנה ישיבה עם נציג "הצלב האדום" בתל-אביב, ואנשים שלנו הגיעו אתם להסכם, שמחר יצא הליקופטר שלנו עם שני נציגי "הצלב האדום", כדי לראות אם ישנם מצרים תועים במדבר, וגם כדי לקבוע את המסגרת לחילופי שבויים.

סיפרתי קודם בשיחה עם ראש הממשלה, שפגשנו בקנטרה את נציג "הצלב האדום", אשר קיבל מכתבים משבויים שלנו במצרים. גם בעניין זה וגם בעניין המצרים שמסתובבים במדבר ללא מים, הגענו להסכם עם "הצלב האדום", ישנה ועדה משותפת לחיפוש ולהגשת עזרה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מה ביחס לאנשים בגדה המערבית?

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה לא מדבר, אנשים עוברים שם מקום למקום.

השר מ. בגין:

אני חושב שהדברים הדחוף ביותר הוא, להחליט מה אנחנו אומרים בעצרת האו"מ. צריך, כמובן, לשבת ולדון בשאלה מה עושים ועל מה אנחנו עומדים. כשהמשלה תיגש לדיון בעניין זה, השר י. ספיר ואני נביע את דעתנו.

אני רוצה לומר, שבדרך כלל, דבריו של שר החוץ, בשחתו עם בארבור, נראים לי מאוד, מלבד פיסקה אחת, שעם כל האהדה אני רוצה להסתייג ממנה, ולבקש שנהיה יותר זהירים, גם בשאלות שמשתמעת מהן שלילה, כמו למשל המשפט, האם זו דרישה שהגדה המערבית תתאחד מחדש עם עבר הירדן המזרחי? האם זה לא מתקבל על הדעת, שהגדה המערבית תתאחד עם חלק זה של ארץ ישראל? כך אפשר לנסח. הצגת השאלה בדרך השלילה, יש בה סכנה מסויימת.

אני רוצה להוסיף, שמכל העצות הטובות של ידידינו, חס-והלילה שלא נתפתה להודעת אחת, לאמור שאין לנו תביעות טריטוריאליזם. אם חס וחלילה תהיה הודעה כזו, כאילו קיימנו את דרשתו של פדורנקו, ובזה כאילו נסוגנו לסטאוס-קו אנטה. היו הודעות כאלו, עד כמה שאני שמעתי, ואני חוזר ואומר חס וחלילה, שלא נתפתה אחרי ריצה של מתינות, של ישראל אין דרישה טריטוריאלית, ובקשר לזה, אני רוצה לומר משהו מיוחד לגבי ירדן.

אנחנו יודעים את העובדות. בינינו לבין עצמנו, אנחנו לא מתחרטים על כך, שעשינו ביום ב' מה שעשינו, לפי החלטת המשלה יום א', לגבי מצרים. היום יכולים לטעון שזו היתה הגנה לאומית עצמית של פיקוח נפש. יש להבדיל בין טכניקה במוסר לאומי ובינלאומי. לעומת זאת, ביחס לחוסיין, לא זו בלבד שהוא פתח בהתקפה תחת פיקוד מצרי, אנחנו ביקשנו פעמיים שלא ירה בנו, פעם שניה ביקשנו שיפסיק, ואז גם כן לא נפגע בו. זו היתה תוקפנות מובהקת, וכתוצאה מזה השתמשנו בזכותנו להתגוננות, ובתהליך זה קרה מה שקרה.

אם זכות היסטורית משולבת בבעיה בטחונית אמיתית, אז מה קרה פה? מבחינה זו הייתי מציע שנלך דווקא בהתקפת נגד על המדיניות וההצרות הרוסיות, שעל ידיהן אנחנו יכולים להסביר את עמדתנו כפי שאני מקווה שהיא תתגבש. מה קרה לפרוסיה-המזרחית ולקניגסברג? אלו היו בעיות בטחוניות. רוסיה, עם כל מה שיש לה, כלפי גרמניה, טוענה לבעלות על פרוסיה המזרחית, אם כי מעולם היא לא היתה שם, מאז מלחמת העולם הראשונה. כל זה טוענת רוסיה כלפי גרמניה דהיום, למען הבטחון הלאומי. הוא הדין לגבי פולין. ואנחנו? אנחנו טוענים עכשיו לזכות טריטוריאלית, הם עשו זאת תוך גירוש אוכלוסין מוחלט, ואנחנו לא עושים זאת, לאחר שהם לפני 800 שנים ישבו בשטחין ובברסלאו, ואנחנו ישבנו איפה שאנחנו יושבים היום לפני 4000 שנה.

אני חושב שהסברים אלה המובנים כלפי ברית-המועצות ופולין יכולים להבליט את עמדתנו כלפי המערב. זאת צריך לעשות בכבוד ובנימוס. אני חושב שזה יכול להשפיע על העם הפולני, ואני חושב שעם נציגי פולין צריך לדבר גם בוורשה וגם בניו-יורק.

אני חוזר לדבר הנראה לי דחוף ביותר, וזו המשלחת לאו"מ. ההסברה במועצת הבטחון היתה טובה. עובדה שצרפת לא הצביעה בעד ההצעה הסובייטית, זה הישג רציני מאוד. היא לא הצביעה בעד ההצעה הרוסית, וגם לא בעד ההצעה להחזרת הכוחות. ההימנעות גם היא הצבעה במועצת הבטחון, כי הצבעה נגד היא וטו. היום יש חמשה-עשר חברים במועצת הבטחון, פעם היו אחד-עשר. פעם היה מינימום של שבעה קולות, עכשיו יש מינימום של תשעה קולות, ומי שלא מצטרף להצבעה בעד, פירושו הפלת ההצעה.

אבל עכשיו באה העצרת, וכפי שאמר שר החוץ בצדק, זו במה בינלאומית, שקולה הולך מקצה העולם ועד קצהו. לכן עלינו לנהל מערכה בכל התקיפות ובכל הכלים העומדים לרשותנו.

ראשית כל, אני מציע ששר החוץ יורה טלפונית, אם יש סיכוי, להשתדל שהעצרת תכנס כבר מחר.

שר החוץ א. אבן:

אין סיכוי.

השר מ. בגין:

זאת אומרת שהיא תתכנס בשבת?

שר החוץ א. אבן:

יש אפשרות קלושה ביותר שהיא תתכנס ביום ו', יש סיכוי יותר סיכור ליום ב', על מנת שיגיעו השרים שרוצים להגיע.

השר מ. בגין:

אם יש סיכוי, אפילו קלוש, שהעצרת תתכנס ביום ששי, הייתי מציע שמשלחתנו תצא בהקדם האפשרי, ואסביר למה. אם יתברר שהעצרת מתכנסת ביום ב', צריך להקדים 24 שעות, כלומר, שהמשלחת צריכה לצאת במוצאי שבת. זאת צריך לברר לפי האינפורמציה שנקבל.

לגבי הרכב המשלחת - אני מציע שבראש המשלחת יעמוד ראש הממשלה, ונוסף על שר החוץ יהיו במשלחת מספר שרים, וגם מספר חברי כנסת. אני רוצה להסביר בקווים כלליים מדוע אני מציע הצעה זו. ראשית, כבר ידוע שבמשלחות אחרות יהיו ראשי ממשלות, אז בעצרת כזאת צריך שיהיה ראש ממשלת ישראל. שנית, זה נותן לנו אפשרות להפגיש מיד את ראש הממשלה עם הנשיא ג'ונסון, ולכך תהיה חשיבות מיוחדת.

אני חושב, שבעצרת זו אפשר לנצל את ההזדמנות ולהפגיש את ראש הממשלה, או חלק מהמשלחת עם דה-גול וגם עם וילסון, בדרך לניו-יורק. אפילו לא היינו נפגשים עם שני אישים אלה, הפגשה עם ג'ונסון חשובה מאוד.

מה מטרתנו בעצרת הזאת? למנוע 80 קולות שינתנו בעד ההצעה הסובייטית; להשיג לפחות 41 קולות שיצביעו נגד. אני חושב, שלכך יש סיכוי סביר, בתנאי שנעמול עמל בלתי משוער ומיוחד במינו. צריך גם הפעם "לחשמל" את יהדות אמריקה ואת דעת הקהל באמריקה.

ברצוני לומר, שאם חס וחלילה יהיה רוב של שני שליש להצעה הסובייטית, גם כן לא צריך ליפול ארצה מפחד, בסופו של דבר, החלטה של העצרת היא רק המלצה, אבל זה לא יהיה טוב אם תהיה החלטה עם גינוי ישראל. אבל יחד עם זאת, יש סיכוי להפיל אותה.

נוסף לזה, יש מטרה נוספת, אם נצליח שלא יהיה רוב של שני שליש להצעה הרוסית, והמספר הנגדי של הקולות יהיה רב ככל האפשר, אם היינו יכולים להגיע שלא יהיה רוב רגיל, ודאי שזה יהיה הישג עצום. אני לא בלתי בטוח שגם זה ניתן. בסופו של דבר, אין לבלוק הקומוניסטי והערבי 62 קולות בטוחים להצעה כזו. לגבי הדרישה הטכנית של כינוס העצרת, זה דבר אחר.

שר החוץ א. אבן:

ההצבעה במועצת הבטחון בכל זאת אומרת משהו.

השר מ. בגין:

כל קול שנוריד מהרוב המיוחד יהיה רווח נקי. לכן אנחנו צריכים לדבר עם האפריקנים, האסייאנים והלאטינו אמריקאים, וגם עם משלחות קומוניסטיות. אינני חושב שאפשר יהיה לשנות את עמדת מוסקבה, אבל אולי אפשר לשנות את עמדת פולין והונגריה.

צריך לנצל הזדמנות זו כדי להפגש עם מירב חברי הקונגרס האמריקני על שני בתיו, ועם אפשר היה להגיע לכך, שראש הממשלה יופיע בפני שני הבתים האלה, היה טוב, יש תקדים לכך. מקורמק הוא ידיד טוב, אינני יודע אם אי אפשר להשיג פגישה כזאת. האמפרי, בתוקף תפקידו כסגן נשיא הוא יושב ראש הסנאט, וגם הוא ידידותי. בינתיים, חל שינוי יסודי מאוד. מורס, למשל, שהוא היה מס' 1 בענין וייטנאם, הוא גם מס' 1 בענייני המזרח התיכון. נניח שהופעה כזאת של ראש הממשלה בפני שני בתי הקונגרס היא בלתי אפשרית, אפשר לכנס פגישה בלתי פורמלית של כל חברי הקונגרס לחוד ועם חברי הסנט לחוד, ולדבר אתם. אני חושב שזה יכול להיות הישג רציני. אבל לכל הדעות אפשר לדבר עם קבוצות של חברי הסנאט, זה כבר הדרג השלישי, וצריך לחזק את ממלאי התפקידים במשלחת. צריך "לחשמל" את יהודי אמריקה וצריך לעשות הפגנות המוניות, לא רק של יהודים, אלא גם של נוצרים.

נדמה לי, שפה אפילו אדם כמו מרטין לותר קינג יכול למלא תפקיד מוסרי מסויים.

לדעתי, צריך להחליט על הרכב המשלחת עוד הערב, ולהביא הצעה לשיבת הממשלה. אם יתברר שיש סיכוי שביום ששי או שבת תתכנס העצרת, צריכה להיות ישיבת ממשלה אפילו מחר. אם יתברר שהעצרת מתכנסת ביום ב', אני גם כן מציע שנתכנס, אם אפשר, מחר בערב, לשם אישור הרכב המשלחת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו צריכים לסכם בינינו מה המשלחת רוצה.

השר מ. בגין:

אמרתי שאביע דעתי בענין זה. לפני זה אני מבקש לבדוק איזה דבר. קיבלתי ידיעה שהסורים תלו בככר המרכזית בדמשק שני טייסים שלנו והראו זאת בטלביזיה. זה הצית את דמם של החיילים שלנו. צריך לבדוק זאת, ואם זה נכון, צריך לעשות משהו. אני מאוד מבקש לבדוק זאת באופן דחוף. אם אמנם כך קרה, צריך לעשות מזה זעקה עולמית. ידוע שהמצרים במקום אחד הרגו בגרזנים טייס שלנו, אבל תליה כזאת בככר המרכזית בדמשק, זוהי בכל זאת הופעה מיוחדת. במצרים, אנשי כפר התנפלו על הטייס והרגו אותו. אבל בדמשק דבר כזה בככר המרכזית, זה מעשה שהממשלה עשתה. צריך לבדוק, ואם זה נכון, צריך לעשות מזה "קייז" עולמי.

ענין השימוש בגאזים, זה דבר חשוב, צריך לבדוק אם אמנם מצאו שם מיכלי גאז, כי כלפי יהודים בימינו, יש לזה משמעות פסיכולוגית מיוחדת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מאוד מבקש את החברים לקצר, כי אנחנו מוכרחים עוד הלילה לקבל החלטות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אין ספק שכרגע מתחיל מצור מדיני על מדינת ישראל. אין לי ספק שאנחנו חייבים הפעם לנקוט אותה שיטה שנקטנו ב-1947, התפרשות על פני כל הגלובוס, ואני מחשיב את הפעולה בבירות של המדינות הללו הרבה יותר, וחושב זאת למרכז הכובד.

אני בעד טיעון כפי שטען שר החוץ, אבל אחר כך, לגבי המסקנות הסופיות, אני בעד הקשחת העמדה הישראלית בתקיפות בלתי מרגיזה.

בכל מה שנוגע לאוכלוסיה הערבית, אני מציע פחות הודעות על אלפי ההרוגים של המצרים, ופחות רברבנות. אני מסכים עם זאת, שבענין ההסברה, הנקודה הזאת שהבטחון קשור עם שינויים טריטוריאליים, נקודה זו צריך לתת לה מעמד מיוחד ולפרוש אותה בפני דעת-הקהל לבעולם, כי זה לא כל כך ברור. התיזה נכונה מאוד במהותה, אבל היא לא הוסברה בפני דעת הקהל בעולם. אני חושב שנקודה זו חשובה מאוד בקשר עם ההסברה שלנו.

אני מסכים עם הרעיון הזה שצמצמתי אותו מפי שר העבודה, שצריכים לעבור להתקפה הסברתית גדולה בענין ברית-המועצות. דובר על זה שיהיה "ספר לבן", שבו יוצגו ענייני ברית-המועצות, בו יוסבר מה היא עשתה במשך כל הזמן, על תוכן דבריה או תוכן תעמולתה, וסגנון תעמולתה, כיצד היא מדברת על מדינת-ישראל. אני לא צריך לתת פסוקים לשר אבן, אבל כאשר ברית המועצות מדברת על זה, שכל מה שקרוה כאן, זה על גבולותיה, צריך להדגיש את העובדה שעם ישראל היה פה כאשר רוסיה עוד לא היתה קיימת בכלל. את זה צריך לשבץ בתוך ההסברה שלנו בחוץ-לארץ, וצריך להרים מחדש את המומנט ההיסטורי של עם-ישראל. בתוך כל מה שהתרחש ערב המלחמה ובתוך המלחמה, הצד ההיסטורי של עם ישראל לא הועלה. אני רועם זאת בתור תיזה בקשר עם ענייני ההסברה.

אני רוצה לומר כאן דבר שהוא אולי פרדוקסאלי, עלינו להזהר מהידידים. האוייבים שלנו ברורים בתכלית, הכשלון הגדול עלול לבוא דווקא מצד הידידים, לרגל כל מיני סיבות. על כל פנים, לגבי החיים הבינלאומיים, המושג של מוסר כליות מתפרק. כאשר הענין מתחיל להיות חיוני, יש לכל מדינה אינטרס משלה. אני יודע שבקונסטלציה הזאת שנוצרה היום, הידיד שלנו, שאנחנו יכולים להשגן עליו, זו ארצות הברית.

אני רוצה כרגע להציג פה שאלה שלא הוצגה, אבל היא נובעת מתוך כל הסיטואציה הזאת. אני יוצא מתוך הנחה, שאני חושב שהיא נכונה, הערבים לא יבואו לשבת אתנו ליד שולחן הדיונים. האלטרנטיבה שמוצגת, שיתכן שברית המועצות תתפתה לכך, שהדיון יהיה בין ארבע המעצמות שיושבות במועצת הבטחון: ברית המועצות, ארצות הברית, אנגליה וצרפת. אני חושב שדבר זה הוא מסוכן ביותר.

על כן אני שואל - לי עצמי אין תשובה לשאלה זו, כמו שיש לי עוד שאלות שאין לי תשובות עליהן - איפה כל זה יתברר? נניח שגיבשנו את העמדות שלנו. לאן זה יובא? למועצת הבטחון? רוצים להשתמש באו"מ או לא רוצים להשתמש באו"מ? כל זה עוד לא ברור לי.

לגבי הרכב המשלחת - בישיבה הערב עוד אינני יכול להגיד מה צריך להיות הרכב המשלחת, אבל ברור לי דבר אחד - שראש המשלה עכשיו אינו צריך לנסוע. יש שלבים מוקדמים, יסחבו את העניינים, ידברו שם שבועות, כאשר ראש המשלה הולך להפגש שם עם מישור, נניח שהוא צריך להפגש עם ג'ונסון, הוא צריך לדעת על מה הוא רוצה לדבר, וזה לא גובש. שר החוץ, והמשלחת בתוך זה, צריכים כבר לדעת איזה קווים רצייניים, שהם יותר מקווים כלליים. אבל כאשר וצים להשתמש בקלף הזה של פגישות עם ראש המשלה, צריך קודם כל להיות דבר מגוש. אנחנו עדיין לא מכוונים לזה. יש כמה דברים שיתכן מאוד ואותם צריכים להביא לבירור ולהבהרה. וזו שאלת המיצרים, שאלת הרכס הסורי, שאלת הפליטים בעזה והתכנית להעברת פליטים מעזה, כי ברור שלא צריך להסכים להוצאת עזה מידי ישראל.

בענין ירושלים העברית, לדעתי צריך לדבר בלי לתקוע בשופרות. למשל, הצעת השר בגין בדבר החוק.

השר מ. בגין:

זו היתה הצעת שר המשפטים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היום היא ירדה מסדר היום.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הוסכם שנותנים סמכות לשר הפנים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ישנן שלוש-ארבע שאלות, שלכאורה אפשר לסכם בהן, לעומת זאת יש שאלות שלא אני יודע, ולא אלה שדיברתי אתם יודעים מה להציע. בענין הגדה המערבית, למשל, לא שמעתי שום הצעה מתקבלת על הדעת.

השר מ. בגין:

אם נדון בזה, תהיה הצעה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ולבסוף, אני חוזר על הצעה שהצעתי לפני כמה ימים בוועדת שרים זו, שצריך להבהיר יחד עם המומחים את מטרות השלום שלנו, מה אנחנו נציע, מה נציג בתור קו ראשון, ומה אצלנו יהיה ידוע שהוא הקו האחרון, וועדה זו צריכה מה שאפשר יותר מהר לגשת לעבודה. אני יודע באיזו סיטואציה נימצא שם, ואני מתכוון במיוחד לוועדת המומחים שהוקמה על ידי ממשלת ארה"ב. אם אנחנו לא נכוון אותה, או לא נסייע לה, הוועדה עלולה להצמיח הצעות כאלו שלא נוכל לקבל אותן, וכשיש הצעות כאלו מתחילים לדבר עליהן, ואחר כך צריך להשקיע הרבה מאוד מאמצים כדי לעקור זאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הערה ראשונה בקשר להצעות באו"מ. אני חושב שאנחנו צריכים שם לנהל מדיניות לא של הגנה, אלא מדיניות של התקפה. לכן אני חושב שחשוב מאוד שנעשה מאמץ, שמדינה גדולה, בעיקר ארה"ב, תעמיד שם הצעה מול הצעה. כלומר, שצריך לא רק לדחות את ההצעה הרוסית של נסיגת הכוחות, אלא מוכרחה להיות גם הצעה פוזיטיבית. ההצעה הפוזיטיבית היחידה שיכולה עכשיו לבוא בחשבון, שעצרת האו"מ תקרא את הצדדים למשא ומתן ישיר לשלום. אם תהיה הצעה כזאת מצד ארצות הברית, אפשר לרכז סביבה הרבה מדינות. העולם עייף מזה, שקיימת בעיה פתוחה במזרח התיכון וכל הצעה של נסיגה או לא נסיגה, טלאי זה או טלאי אחר, אינה מסדרת שום דבר. אם תבוא מדינה ותעזיז להביא לידי כך, שהעצרת תדרוש מהצדדים לשבת לשולחן לדיון על שלום, זה יתפוס הרבה מדינות, לרבות מדינות אסיה ואפריקה, ואז יהיה יותר קל לדחות, אולי ברוב קולות, את ההצעה הרוסית, כי ההצעה הרוסית אינה מציעה שום פתרון, היא משאירה את המחלה, וזה מצב אפילו יותר גרוע לישראל.

לכן צריך לעשות מאמץ שתהיה הצעה קונסטרוקטיבית - פוזיטיבית, ושתייה הצבעה מול הצעה. במשך תשע-עשרה שנה כפו עלינו שלוש מלחמות, ואנחנו רוצים עכשיו לשבת לשולחן הדיונים על שלום.

דבר שני, אם תהיה הצעה לשבת סביב שולחן, לדיון על שלום, כדי לפתור את כל הבעיות, צריך לרמוז שאנחנו ננסה לפתור גם את בעית הפליטים. בעית הפליטים היא חשובה מאוד, אבל אם יהיה שלום, יהיה פתרון לבעיה זו. יש מקום לפתור בעיה זו כפי שיהיה מקום לפתור הרבה בעיות במשא ומתן על שלום.

דבר שלישי, לדעתי צריך להביא זאת לנקודת שיא, שנצחוננו נעשה על ידינו, בלי שום עזרה. אנחנו לא חייבים על כך לשום צד.

דבר רביעי, וזה נוגע לענין הבטחת המקומות הקדושים. ענין הכותל המערבי - כאן באה לידי ביטוי השמחה של העם, שעכשיו יכול לשבת ליד הכותל המערבי, אחרי שכל כך הרבה שנים לא היתה לנו גישה אליו. צריך להביא זאת לתשומת לב כל העולם, שזה דבר שמגיע לכל העם היהודי. אין להבטיח הגנה על המקומות הקדושים במצב מסוכסך כזה ובמצב של עיר חצויה.

רק בעיר שלמה אפשר להבטיח את הגישה אל המקומות הקדושים לכל העולם. הבעיה של המקומות הקדושים והכותל המערבי, מבחינה הסברית, צריכה להיות במרכז הפרזנטציה שלנו בעצרת האו"ם. צריך להדגיש את העובדה, שגם למוסלמים בעולם לא היתה גישה חופשית למסגדים, ועכשיו לכל המוסלמים בעולם תהיה גישה למקומות הקדושים שלהם.

לא הייתי מייעץ, מה שהציע כאן שר החינוך, שנפנה את חודנו נגד ברית המועצות. לא הייתי מציע להכנס גם עכשיו לוויכוח גדול אתם. את החשבון אתם נעשה בינינו ובין עצמנו, אם נעלה זאת שם, זה הופך לבעיה שבין המעצמות, ולא חלק מהריב הצודק שלנו.

אני מסכים שהרכב המשלחת שלנו צריך להיות הרכב מכובד שמייצג את כל האינטרסים, וצריך להחליט על הרכב המשלחת לאו"ם במהירות האפשרית.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני הולך בעקבות ולפי סדר הנקודות שקבע ראש הממשלה. קודם כל, ענין הכרזות של שרים. כמובן שיש שתי אפשרויות, כל זמן שאין תכנית ואין סיכום, כל שר אומר מה שהוא חשוב. יש אפשרות שניה, שכל זמן שאין סיכום ואין תכנית, השרים אינם מכריזים הכרזות מדיניות. אני נוטה לכך שבשלב זה לא תהיינה הכרזות מדיניות, אלא של ראש הממשלה ושל שר החוץ במסגרות המקובלות. אז זה חל על כולם, ואז לא יהיו שרים שכן יכריזו הכרזות ואחרים שלא יכריזו הכרזות.

דבר שני, ענין העצרת. כל זמן שאין לנו תכנית ואין סיכום, אני חושב שהדבר המכריע הוא, שיהיה ברור מה שנאמר באחת השיחות, ששלום ובטחון יש לו בהכרח אימפליקציות טריטוריאליות. זה הפירוש שאין חזרה למצב לקדמותו. זה לא אומר, שמחזיקים בכל, זה גם לא אומר מה מחזיקים ומה לא מחזיקים, אבל ברור שיש שינוי. זה כולל את ירושלים, את עזה, ואת הרכס הסורי. מדברים אלה יכול להיות שלגבי הגדה אומרים "לא", ולגבי עזה אומרים "כן". אני אומר זאת רק כאן, וכל זמן שאין תכנית, זה הענין.

לי יש חשש מפני ההצעה הטובה של השר ורהפטיג. היא טובה אילו היה לה רוב. היא הצעה לא טובה אם תיפול בדיוק כמו שטיפול ההצעה הסובייטית.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

היא תסכל את ההצעה הסובייטית.

שר הבריאות י. ברזילי:

זה לא כך, אני חושש שהצעה זו תיפול.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כאשר אמריקה היתה נגד זה, היא הצליחה למנוע
שהיה מספר גדול בעד ההצעה הסובייטית.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל בשעתו תמכו בהצעה בעיקר ארצות אפריקה
הצרפתיות, והיום הן עלולות ללכת עם צרפת. על כל פנים, אם אין בטחון שזו הצעה
שתגייס קולות רבים, והרבה יותר מההצעה הסובייטית, לא הייתי מסתכל בה. אבל זה
ענין לשיקול דעת.

כמובן שאנחנו צריכים להביא בפני דעת הקהל כל מה
שאנחנו יודעים על הכנות המצרים למלחמה, הכוונה להשתמש בגאזים, ההתנהגות הפרועה
- וכאן צריך לבדוק אם אמנם היו תליות בדמשק - גם ענין הטילים, אם זה מוסמך. אני
הייתי בעצרת האו"ם בזמן שהיה ענין קובה והטילים הרוסיים. אם ענין הטילים בסיני
הוא בדוק, צריך להביא זאת, אם לא, לא צריך להביא.

[REDACTED]

[REDACTED]

שר הבריאות י. ברזילי:

[REDACTED] שמחתי לשמוע שהגעתם לידי הסכם עם ה"צלב האדום".

שר הבטחון מ. דיין:

זה היה פשוט מאוד, כל מה שהוא רוצה אנחנו

אומרים: טוב.

שר הבריאות י. ברזילי:

לגבי המשלחת לאו"ם - אני חושב שזו צריכה להיות
משלחת מכובדת, למרות שיש לי ספק אם צריך לעמוד בראשה העיש המכובד ביותר, וזה
ראש המשלה. אינני יודע אם ראש המשלה צריך להיעדר עכשיו מהארץ, גם מפני שעוד
לא גיבשנו עמדות לגבי השאלות שצריך לגבש עמדות, וגם מפני שאינו יכול עכשיו
פיזית להעדר מהארץ.

נדמה לי שנחוץ עכשיו "להתלבש" מחדש על דעת הקהל
הצרפתית. דעת הקהל הצרפתית היתה מצויינת בזמן המערכה. יש פה ושם נסיגות,
אפילו מצד ידידים כמו גי-מולה, וב"דבר" קראתי כאילו היתה נסיגה גם מצד מנדס
פרנס, שהם בוויכוח עם הגוליסטים. לדעתי, יש לשלוח משלחת רצינית לצרפת, כי היא
שם יכולה למלא תפקיד חשוב.

שר החוץ א. אבן:

הצבעת צרפת במועצת הבטחון היתה חשובה, אני חשוב שלא תשנה את עמדתה בעצרת.

השר י. גלילי:

זה היה הישג חשוב, אבל צריך להשתדל.

לגבי ירדן - אמנם השר בגין אומר שזה שייך ל"אופירה" הגדולה, אבל אני חשוב כמו שר החינוך, שלגבי המשא ומתן הישיר יהיו ספיקות רבים, אבל אני משום מה לא בטוח עד עכשיו, שאמנם לא יכולה להמצא דרך לפגישה עם ירדן על הסדר נפרד, על יסוד מרחיק לכת, ועל ידי הסדר זה אולי יבנה משהו, אבל כמובן צריך לדאוג שאנחנו לא נמצא נפסדים פה. זה נראה לי כענין שצריך לחפש בו שבילים, דרכים ואפשרויות בשביל להיעגן בו.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

לגבי ההכרזות של שרים, אני מסכים למה שנאמר פה, שצריך להפסיק בהכרזות נפרדות, אבל זה צריך לחול על כולם, ואני מקווה שבענין זה תהיה החלטה מוסמכת הערב.

לגבי האו"מ - אני חשוב שאם נוסעת משלחת, והיא רוצה להצליח ולעשות רושם, היא אינה יכולה להסתפק רק בדברים הטובים ששר החוץ הביא כאן, אלא צריכה לומר גם משהו על הבעיות הגדולות, שזה קשור באיזה סיכומים ראשונים לגבי השאלה הגדולה.

לכן אני מציע לראש הממשלה, שכל הענינים האחרים החשובים ביותר ידחו למשך ימים אלה, ועד התכנס עצרת האו"מ, נשב ונחליט על הדברים. נשב מחר ומחרתיים, ונשתדל לגבש עמדה לגבי הבעיות הגדולות. אם נוכל לומר משהו לגבי בעית הפליטים, שאלת השטחים, אחרי שנדבר בינינו ונקבע עמדות בענינים אלה, זה יעשה רושם גדול, ונוכל אז לבוא עם דברים יותר קונסטרוקטיביים, אפילו אם הם עוד לא יהיו מגובשים לגמרי.

אני משבח את הדברים ששר החוץ הביא כאן, אבל אני חושב שההסברה של הממשלה עכשיו צריכה להיות, כפי ששר החינוך אמר, תוקפנית.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני לא דיברתי על תוקפנות, אלא על תקיפות בלתי מרגיזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני רוצה שנהיה תקיפים גם לגבי אלה שהם בתוך ישראל ומנסים, מאז שקמה ממשלת הליכוד הלאומי, לערער את החזית הפנימית במדינה לגבי הממשלה. לדעתי, נעשים כאן דברים חמורים מאוד, וכולנו יחד צריכים לפעול בענין זה. אני בעד משטר דמוקרטי, ואם כולנו יחד נעשה זאת, זה יצליח. אין שום יסוד לקמפניה שמתחילה עכשיו, ויש לה הדים בכל העולם.

לגבי הדברים הקונקרטיים - אני נגד זה שנוציא עכשיו את הערבים מהרובע היהודי בעיר העתיקה, כדי לא לעורר רוחות רעות לפני העצרת. אין לנו מה למהר בדברים אלה. אני גם מציע שנתקע פחות בשופרות, בכל יום אנחנו שומעים שהרב גורן תוקע בשופר במקום אחר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אומרים שאנשים אחרים שנסעו ליריחו לקחו שופרות

ולא הרב גורן.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

לגבי ארמון הנציב - אני נגד זה שנחזיר אותו עכשיו. אני בעד זה שתיעשה פעולה על ידי שר הבטחון או שר החוץ, כדי להסביר שאין עכשיו שום ממשות למקום זה מבחינתו של גנרל בול, כי זה לא על הגבול יותר. ניתן לו בית יפה בכל מקום אחר, כדי להיענות לבקשתו, אבל החזרת ארמון הנציב בשעה זו יהיה לה אפקט שלילי מאוד. נפלו הרבה קורבנות במקום זה, ואני מציע לא לעשות זאת עכשיו.

אני שמח לשמוע מה שאמר שר הבטחון לגבי האוכלוסיה הערבית במשולש. עלינו להקפיד בענין זה מאוד. היום התחילו גם בעתונות הבריטית, שהיא בדרך כלל אוהדת לנו מאוד, לפרסם סיפורים על הפליטים הבורחים מהגדה המערבית. ב"דיילי מירור" הופיע מאמר בליווי צילומים מעוררי רחמים בענין הפליטים. זה לא נחוץ לנו עכשיו. אנחנו עומדים לפני מערכה מדינית קשה, ועל כן אני מציע שבענין זה נחמיר מאוד ונקפיד על קיום ההוראות.

לגבי עצרת האו"מ - אני מציע שנדון פה בהצעה להרכב-המשלחת גם לאו"מ וגם לבירות השונות, כי ההוראות לנציגים באו"מ באות מהבירות השונות, ולא תמיד העמדה שנקבעת על ידי האנשים באו"מ. כיוון שאנחנו עומדים עכשיו במערכה מדינית גדולה, כמו ב-1947, יש לעשות מאמץ לגיוס קולות, אנחנו בכל זאת עשינו משהו בארצות אפריקה ואסיה, וצריך לנצל זאת.

יש לי פקפוקים ביחס להצעת שר הדתות, והייתי מציע להשאיר זאת בידי המשלחת. אם אין סיכוי שהצעה כזו תתקבל, מוטב לא להביאה, כי לא טוב שהצעה כזו תיפול בהצבעה. זה הסיכוי הפוליטי שאנחנו רוצים להיאבק עליו. אני מסכים שדבר זה ימסר לשיקולה של המשלחת, ולא נחליט על זה פה, אם אמנם צריך לעשות זאת. בעיקר שזה תלוי בארצות הברית, וצריך לשאול אותה אם היא מוכנה.

אני רוצה לומר בצורה ברורה ביותר, שעלינו לפרסם ספר, לא רק על מה שהיה לפני ההתקפה, אלא גם על הפגזת ירושלים. צריך לתת לזה פירסום רב ביותר. נדמה לי שהעולם לא הזדעזע מספיק מהפגזת ירושלים עיר הקודש, לא ב-1947 ולא עכשיו.

אני מציע שתהיה עמדה מאוחדת בשאלה, שאנחנו איננו חוזרים למה שהיה לפני המלחמה. מה שיהיה בינינו ובין שכנינו, על זה יסוכם במסגרת משא ומתן על שלום. צריך לעמוד על נקודה זו, שבטחון ושלום קשורים עם שינויים טריטוריאליים, ולא בא בחשבון ויתור על כך, אפילו כאשר נחפש פתרון לבעיות. ויתור על מקומות אלה לא בא בחשבון, אבל אני מוכן לחפש פתרון במסגרת המשולש בשביל יחידה ערבית, איפה שאפשר לרכז את הפליטים מעזה. בתנאי שלא תהיה יחידה שקשורה עם ישראל ולא יהיו לנו מליון ו-400 אלף ערבים. אבל יחד עם זאת, צריך להבטיח שלא יוכלו להעמיד עוד הפעם תותחים ליד הגבול, מהם יוכלו להפגוז את תל-אביב, כפי שהיה עכשיו.

לכן, בענין זה אנחנו בוודאי מוכרחים לגבש עמדה עקרונית, שעלינו להיות יותר נוקשים ויותר תקיפים. עלינו לומר לעולם דברים קשים מאוד, כי למעשה, אילו לא יצאנו להגן על ישראל, היו עכשיו מספידים אותנו, ורק אנו קבענו את העובדה ולא נתנו להם להחריב את מדינת-ישראל, על ידי זה שהשמדנו את כוחותיהם הצבאיים של אויבינו.

אני מציע, שמחר ומחרתיים נעשה הכל כדי לברר את הבעיות הגדולות, כי גם באו"מ עלינו להופיע עכשיו עם משהו קונקרטי.

לא הייתי רוצה שנפתח בחזית יותר מדי גדולה עם הרוסים. אם צריך להשיב להם באו"מ על נאום חריף, זאת צריך עשות, אבל איננו צריכים להפוך לחלק מהמלחמה הקרה. אני מציע לשקול דבר זה. אני הצעתי לשר החוץ להשתמש במאמרים של ד"ר משה סנה ובנאומים של חה"כ מיקונים, כי לדעתי המפלגה הקומוניסטית הישראלית מוכיחה עצמה יפה מאוד.

שר העבודה י. אלון:

ברצוני לומר משפטים אחדים בלבד, מתוך הנחה שעוד תהיה אפשרות לדון על עתיד השטחים המשותפים והכבושים. אעמוד בקיצור על הדברים שהועלו כאן. ראשית, אני מתנגד לנסיעת ראש הממשלה לאו"מ, גם משום שבשלב זה, זה עוד לא נחוץ, וגם משום שאנחנו לא יכולים לכפות את עצמנו על ראשי מדינות אחרות בשעה לא נוחה להם. לדעתי, השעה עוד לא נוחה להם לפגישות איתנו, ועל כן מוטב שיעשו מעשים טובים במינימום של הגדרות ידידותיות, מאשר יאלצו כמעט בעל כורחם לקבל את ראש הממשלה לשיחות, דבר שעלול להכביד.

שנית, אני מתנגד למשלחת שרים לאו"מ, עם כל הכבוד לאו"מ. שר החוץ וחבר עוזריו, ושניים-שלושה חברי כנסת יטפלו בעצרת או"מ זו. זו איננה עצרת גורלית. יש סיכוי סביר למנוע קבלת החלטה על ידי רוב, וצדק השר בגין, שבכל זאת הצעת החלטה של העצרת היא רק המלצה, שעוד צריך להביא אותה לדיון במועצת הבטחון.

כפי שאמרתי, אני מתנגד למשלחת שרים לעצרת, אבל לעומת זאת, יתכן שצריך לשלוח שרים לכמה מהבירות. צריך לקבוע כמה בירות מפתח שיש לנו ענין להשפיע שם, כי השפעה בבירות פירושה גם השפעה על ההסברה באו"מ. עם כל הכבוד למשלחות באו"מ, בבעיות עדינות כאלו הן לא עצמאיות ואינן פועלות לפי שיקול דעתן, אלא לפי הוראות "מהבית". אם אפשר היה להגיע לבירות אשר משפיעות לא רק על קולות עצמן, אלא גם על קולות זולתן, לרבות רומניה, הייתי מחשיב זאת מאוד.

אני נגד החזרת ארמון הנציב לאו"מ. לא בכדי רוצה או-תאנט דווקא בארמון הנציב, כי הוא רוצה לחדש את המעמד המיוחד של כוח האו"מ. שנית, זו תהיה מובלעת בינלאומית ראשונה בעיר שתמיד מרחפת עליה סכנה של הצעת בינאום. ואז, אם הנושאים והנותנים איתו יצליחו לשכנע את בול שיסתפק במיבנה טוב ומשופר אחר, נוחא; אם שר החוץ יראה צורך תכסיסי, אני מציע שהשולחן הזה ייפה את כוחו להסכים שאחד מאגפי ארמון הנציב ימסר לאו"מ, כדיירי מישנה, בתנאי שישראל תימצא בארמון ובשטחים שמסביב לו. אני מתכוון שהמיבנה יהיה שייך לישראל, שהוא יהיה בנין ציבורי, ויפרישו לו כמה חדרים. וזאת רק אם זה מציל את יוקרתו של או-תאנט, ובלי שזה פוגע במעמדנו בתחום זה.

לגבי העיר העתיקה - אל נעשה לעצמנו את החיים קלים. אני בעד התחלת העבודה בכל האתרים היהודיים הקדושים בעיר העתיקה, אבל מי שחושב ששיקומם של 25 - 30 אתרים אלה זה פחות מאשר פינוי כל האוכלוסיה הערבית מהרובע היהודי, הוא טועה. לכן אני מציע לא להתחמק בנוסחאות כוללות. ולכן ההסברה צריכה להיות שלשם שיקום המקומות הקדושים האלה יש לפנות את התושבים היושבים ברובע היהודי בעיר העתיקה. צריך לעשות זאת בתבונה.

שר הבריאות י. ברזילי:

איך אפשר לעשות זאת בתבונה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

בתבונה עם בולדוזרים.

שר העבודה י. אלון:

מתוך רצון טוב של התושבים. אינני מוציא זאת מכלל אפשרות, שאפשר לעשות זאת

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל עצם העובדה שזה לשם שיקום בתי כנסת, זה דבר אחר.

שר העבודה י. אלון:

אני מקבל את הכיסוי הזה, שהוא כיסוי נכון מאוד, אבל פה אנחנו צריכים לדעת שפירושו שזה פינוי הערבים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

לא, זה לא נבדק.

שר העבודה י. אלון:

מותר לי שתהיה לי דעה בדוקה, אם כי אתה חושב שנוח לך לפטור עצמך מזה. אני בעד זה שהרובע היהודי בעיר העתיקה יהיה נקי מערבים. אני מניח שהערביסטים שלנו ידעו לעשות זאת בדרך טובה. אבל אם זה לא יעשה ביומיים הקרובים, זה לא יעשה לעולם, כי ההלם של הכיבוש הצבאי יחלוף וימצאו נותני עצות גם בישראל וגם בתחנות הרדיו הערביות, ואז תהיה התערבות בינלאומית.

נוסף לזה, אני מציע לגשת להקמת רובעים יהודים, סביב החומה של העיר העתיקה. אני מציע שניתן זכות עדיפות לבניה שם. אינני קובע כרגע איפה, אבל צריך לכתר את העיר העתיקה בשכונות יהודיות יפות, בסביבות הדרך לאוניברסיטה והר הצופים, שיח' ג'ארה וכדומה. אני מאמין שאפשר להקים שם שכונות יפות שתתאמנה לנוף הירושלמי ובסגנון הירושלמי היפה, ולקבוע עובדה יהודית חזקה בתוך העיר העתיקה וסביב לה.

השר מ. בגין:

ביחס לעיר בין החומות, אני רואה חשיבות רבה לשקם את הרובע היהודי, ואינני רואה סתירה בין ההצעה הזאת לבין הכנסת יהודים לתוך העיר העתיקה דווקא.

שר העבודה י. אלון:

כל מקום שאפשר צריך לנצל בעיר העתיקה, אם כי נדמה לי שיש צורך להשאיר בעיר העתיקה שטחים גם למוסדות. אני מסכים שמה שניתן לבנות בתוך החומות, צריך לבנות, לרבות הרובע היהודי, וצריך לעשות זאת גם מחוץ לחומה, כדי לחזק את מעמדנו בעיר העתיקה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין שום ויכוח לגבי הקמת שיכונים על אדמה ריקה.
יש ויכוח לגבי הרובע היהודי, כי שם לא יודעים אם בכל בית שגרים ערכים היה בית
כנסת קודם לכן או לא.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לכן נדמה לי שזה עיתוי רע מאוד.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע לזרז את ההליכים התחיקתיים, כדי לחבר
בשקט את העיר העתיקה עם ירושלים החדשה ולקבוע עובדה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה יהיה ביום שני בכנסת.

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

ישנה ועדה שדנה בחוקים אלה.

שר העבודה י. אלון:

צריך לכבוש את ירושלים העתיקה על ידי פעולה
מוניציפלית, בצורה שקטה ביותר.

להערתו של השר ברזילי, ותשובתו של שר הבטחון,
כאן לא הייתי רוצה שיהיה דו-שיח בין שניהם. אינני מדבר על העבר, יכול להיות
שאין להצטער על כמה כפרים שנהרסו תוך כדי הקרבות, ואחר כך פונו בכלל הסכנות
שנשקפו לתושבים הערביים. אבל יש אפשרות שבכמה תחומים, שהם רגישים מבחינת עתיד
האחיזה הישראלית בהם, בהחלט יהרסו כפרים שהם ריקים.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

שר העבודה י. אלון:

על פי הנוסחה, שאני מקבל אותה, כנאומי של שר החוץ,
שלבטחון ולשלום תהיינה אימפליקציות טריטוריאליים. נדמה לי שבאזור זה שאני מדבר

עליו תהיה אימפלקיציה טריטוריאלית יותר חמורה. זה דבר חשוב, אפשר לעשות זאת בשבוע הקרוב ועם מינימום של בעיות. אני מסב תשומת הלב לדבר זה. אם אמנם תוחמים באיזה מקום קו בינינו ובין הסורים, כדאי אפילו בעזרת הליקופטרים, ליצור עובדות שאנחנו שולטים על השלוחה הקדמית של החרמון, היום הוא ריק.

שר הבטחון מ. דיין:

אנחנו יושבים שם, המשקיפים כבר הלכו לשם.

שר העבודה י. אלון:

לגבי תכנון השטחים החדשים שבידינו, וקודם כל למה שנוגע להודעות שרים בשאלה זו, אינני מעלה על דעתי שבאיזו ממשלה דמוקרטית, לרבות ממשלת ישראל, בנושאים כלל לאומיים, אנחנו נהיה ממשלת אילמים. לעיתים הכרירה בין שר אילם לבין חבר כנסת בעל חופש ביטוי, עדיף חבר כנסת בעל חופש ביטוי. מאידך, איני מעלה על דעתי ששרים יאמרו דברים בפומבי או יצהירו הצהרות הנוגדות או אינן עולות בקנה אחד עם מדיניות הממשלה.

השר י. ספיר:

שעדיין לא נקבעה.

שר העבודה י. אלון:

יש שלבים שונים של קביעת מדיניות. כאשר ראש ממשלה מודיע בכנסת שמה שהיה לא יהיה, כאשר ראש הממשלה מודיע שעכשיו המטרה היא שלום ולא הסדרים טריטוריאליים, וכאשר שר החוץ אומר שהשלום והבטחון הם אימפליקציות טריטוריאליות - אלה דברים טובים.

כל אחד בתחומים אלה יכול להביע דעתו, ואין לתת לזה פירוש מטעה, כששרים מוזמנים ונקראים להשתתף באסיפות הסברה מטעם הממשלה. אי אפשר להם לשתוק, אבל ברור שאסור להם לחרוג ממה שמקובל. אני מזהיר את השולחן הזה, שלא להסתבך באיסורים, אבל כמובן על יסוד זכויות שוות של כל השרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עשרים ואחד שרים יקבעו פעם בשבוע, אפילו אם יחזרו על הדברים של זה או של אחר, יקבעו את העמדות המדיניות בפרינציפ? זה יכול להיות?

שר העבודה י. אלון:

לגבי העצרת - אני התנגדתי לנסיעת ראש הממשלה וגם למשלחת של שרים. אני מציע לצרף למשלחת לאו"ם כמה חברי כנסת, ואולי השרים יסעו לבירות השונות.

לגבי השאלה הרוסית - איש לא יחשוד כי בדעות קדומות אנטי סובייטיות. אבל לפי דעתי, למרות שנציגינו באו"ם אמרו דברים אחראים בויכוחים עם נציגי ברית המועצות, והם השיבו מלחמה שעה, אני רוצה לומר בכל האחריות והרצינות, גם בגלל מה שהיה וגם בגלל התנהגותה של ברית המועצות היום, אין כל סכנה שניפול ברשת המלחמה הקרה האנטי-סובייטית. קודם כל, אין עכשיו מלחמה קרה בענין זה. מה שמדאיג אותי, זה הסדר בין אמריקה לבין רוסיה, לא מטעמים ישראליים, אלא מטעמים גלובאליים דווקא. אני חושב, שברית המועצות בנושא המזרח-התיכון נתפסה בקלקלה בצורה מכוערת ובלתי נוחה לה מכמה בחינות. אבל קודם כל, המדיניות שלה נכשלה ומתמוטטת. שנית, היא נתגלתה כמעצמה בלתי אחראית לשלום העולם. הם במקרה זה באמת הגיעו עד הסף. שלישית, הם נתנו ידם ביודעין למלחמת השמדת עם. אם אמנם יוכח מה שאמר נאצר, שהסובייטים הציעו לו לרכז כוחות

בסיני, והוקלטו הודעות ברשומות בצפון ובדרום על נוכחות סובייטית - כל זה יחד מצטרף לכתב אישום חמור נגד ברית המועצות, והיא צריכה לעבור לדפנסיבה. אם היא הרשתה לעצמה פעמים, גם כנאום במועצת הבטחון, וגם באיגרת האחרונה לממשלה, לחשוות אותנו עם ההיטלריסטים, על זה המדינה היהודית אינה יכולה לעבור לסדר היום, ואינה יכולה להסתפק בתשובה למחרפיה, אלא צריכה לצאת להתקפה הגנתית, ולעזרתנו אפשר לגייס דעת קהל גדולה מאוד, ודעת קהל אוהדת לברית המועצות, לא רק יהודים, אלא גם גויים, וצריך לעורר את דעת הקהל בארצות הברית כדי להעמיד את הארמיניסטרציה שלה במצב כזה במקרה של הסדר אפשרי בין אמריקה לבין ברית המועצות.

גם אני בין אלה שמציעים לנהוג בזהירות, יש יהודים בברית המועצות, אבל בסיטואציה שנוצרה היום אין מנוס מאופנסיבה. אני משאיר לראש הממשלה ולשר החוץ לשקול באיזו צורה זה יעשה, אבל צריך בפירוש לצאת בהתקפה על ברית המועצות ולהאשים אותה בכל הדברים האלה, כי היא עלולה לחזור לסורה. בעצם היא בדפנסיבה, אחרת היתה מזמן נוהגת במקל יותר עבה. האחידה הרצינית שלה היא עדיין בסוריה, יותר מאשר במצרים. מה שמדאיג אותי, שנאצר "ינהל רומן" עם הבריטים או עם הצרפתים, ואז אני מעדיף שימשיך את ה"רומן" שלו עם ברית המועצות.

אני מודאג מהמשטר בסוריה, ואינני מוציא מכלל אפשרות שבשלב מסויים ייחתם הסכם הגנה בין דמשק לבין מוסקבה. זה עלול לקרות גם עם קאהיר, אבל בפחות בטחון אני אומר זאת לגבי קאהיר לעומת דמשק. אינני מציע פה הצעות מפורטות, סוריה היא ארץ המועדת לפורענויות פנימיות. הייתי רואה בזה הזדמנות להפעיל את הארגונים החשאיים שלנו על מנת לעשות צרות פנימיות למשטר בסוריה. הייתי בודק אפשרות להמריד את הדרוזים בסוריה. בזה אנחנו יכולים לעזור להם, אין קושי במשלוח נשק. הייתי מציע לבדוק גם אפשרות להעזר בכוחות מבפנים לערעור המשטר בדמשק עצמה. אני מציע לראש הממשלה לבדוק דבר זה.

אני מציע שנבחר הערב ועדת שרים מצומצמת מאוד, כי בסופו של דבר, מה שוועדת זו תמליץ, יוכרע עליו סביב השולחן הזה, אבל ועדה מצומצמת תוכל לפעול בצורה מזוהרת יותר. הייתי מציע שזו תהיה ועדה של ארבעה חברים, בראשותו של ראש הממשלה ובחשתתפות השרים גלילי, דיין ובגין. שוועדה זו תשמע כל מה שיש למומחים לומר, ותביא לנו תוך ימים ספורים, ולא תוך שבועות, ולו גם הצעות אלטרנטיביות, כיצד לפתור את הבעיות הטריטוריאליים שלנו. הייתי מצרף לועדה זו את שר החוץ, אם הוא לא יהיה בחוץ לארץ.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב שצריך תוך שניים-שלושה ימים להגיע לזה. אני מסופק אם תהיה עצרת עד יום ו'. הנחתי היא, שזה יהיה ביום ב' הבא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

קודם כל בעניין רוסיה, אני מציע לא לאבד את שיקול הדעת שלנו. עדיין יש לנו עניין שמצב היחסים עם רוסיה יחזור לקדמותו, יש לנו שם 3.5 מליון יהודים, ואנחנו עדיין מקווים לעליה משם. לא הייתי רוצה שנצא בצורה כזאת, שיהיה בה משום מלחמה נגד רוסיה. אפילו אמריקה לא עושה זאת, אם כי רוסיה משמיעה לא מעט את ארצות הברית בעניין מלחמת וייטנאם.

אני חושב שצריך לפרסם משהו נגד רוסיה, אבל לא הממשלה צריכה לעשות זאת, בשביל זה קיימת עתונות בעולם. עתונאים יכולים לכתוב מאמרים, אנחנו יודעים שגם רוסים קוראים עתונות.

שר החוץ א. אבן:

אבל אניח שהם משמיעים אותנו בפני ציבור של 60 מליון איש, אשר עוקב אחרי דיוני העצרת במקלטי הטלוויזיה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כאשר הם משמיצים אותנו, צריך להגיב, אבל להגיב בצורה כזו, לא כדי שישמיצו אותנו עוד יותר, אלא לתת תשובה ראויה ותוך נימוס מסויים. איננו מחוייבים לדבר באותו סגנון שבו מדבר הרוסי. אני זוכר שפעם דובר פה על ה"חאם הגרוזיני" כהגדרה לסטאלין, וצריך להזהר מסגנון דיבור כזה.

אינני יודע מי אחראי לעתונות שלנו...

שר החוץ א. אבן:

גם אני לא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני יודע שעל העתונות בארץ השר גלילי אחראי במידה מסויימת. אינני רוצה לומר בזה שאני מסכים לצורה, כיצד משתקף כל הענין בעתונות בארץ, אבל לי חשוב שנדע מי אחראי לעתונות בחוץ לארץ, כיצד ההסברה שלנו בחוץ לארץ נעשית, על מנת להבטיח הסברה בצורה חשובה ורצינית ביותר. אם אין אפשרות למצוא מישור כאן בארץ, הייתי מסכים להביא מומחה מחוץ לארץ שיעשה את המלאכה. ישנם יהודים בעולם שיודעים כיצד לנהל תעמולה הסברתית בחוץ לארץ. אנחנו מדברים ומדברים ונשארים תקועים מבלי לזוז. הייתי מוכן שניקח קבוצת מומחים שיודעים את המלאכה, ולא מוכרחים למסור את הדברים לאנשים שאינם יודעים את המלאכה, אבל יש להם שם של מסבירים.

אני רוצה לבקש את ראש הממשלה ואת שר החוץ, שיודיעו לנו מי האנשים האחראים להסברה בחוץ לארץ, וכיצד מתנהלת ההסברה בחוץ לארץ. אינני סבור שזה ענין של שבועות, אנחנו זקוקים להסברה רצינית כבר בימים אלה.

שר החוץ א. אבן:

בתולדות האנושות עוד לא היתה כהצלחה ההסברתית שישאל נחלה בחודש האחרון, שישאל מתפשטת התפשטות כזאת, והעולם מוחא כף.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מי מנהל את ההסברה שלנו? זאת הייתי רוצה לדעת.

שר החוץ א. אבן:

אני אחראי פרלמנטרית, ויש לנו נציגים בכל מקום

ומקום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני יודע על קבוצת עתונאים מחוץ לארץ שנמצאים בארץ, ויש לנו ביניהם ידידים רבים, הם מוכנים לעשות משהו, ושמעתי שהם מתלוננים כי לא מציאים להם את החומר הדרוש. צריך להיות מישור שיעמוד אתם בקשר ויכוון אותם.

שר החוץ א. אבן:

אני יכול למסור שמו של כל איש שעושה זאת בתשעים המדינות, וגם אלה שעוסקים בזה פה. בלשכת העתונות הממשלתית יש טיפול בעתונאי חוץ לארץ על ידי מומחים ממדרגה ראשונה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מאוד מאוד מאושר שהכל בסדר, אבל שמעתי תלונות מעתונאים, שאינם מרוצים ממצב זה. אם אנחנו מדברים על תגובות לעמדת ברה"מ, צריכים קודם כל העתונאים הללו לפרסם מאמרים בכל עתונות העולם, על מה שרוסיה עשתה כאן. זה היה ענין של השמדת עם, ועליהם לכתוב על כך, כדי שהעולם ידע.

בקשר לענין הישוב היהודי בעיר העתיקה. קשה לי מאוד לדבר בענין זה, אני בדרך כלל לא כל כך נוטה לכזה, לגרש מישחו מהמקום בו הוא גר. אבל כאן מדובר על ענין אחר. אלה בתים יהודיים וקרקע יהודית של יהודים שגירשו אותם ב-1948, לקחו את בתיהם ואת אדמתם, והערכים יושבים שם. אינני חושב שאנחנו צריכים לגרש אותם, אבל אפשר לעשות זאת לא בבת אחת. אנחנו צריכים להתחיל לבנות שם את הבנינים הללו ולשם את בתי הכנסת, וצריך לומר לערכים שזה עלול לפגוע בבתים שהם גרים בהם, אם אנחנו עובדים שם עם בולדוזרים ודברים כאלה, ולמען בריאותם מציעים להם לעבור.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מה זה בוער?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אנו יכולים אולי לישוב אותם בבתים של ערכים, שבחלקם אולי ברחו, ואפשר להעביר אותם ממקום למקום. לאלה שגרים בתוך העיר העתיקה צריך לתת בתים אחרים, ולהסביר להם שכאן עומדים לבנות מחדש את האתרים הדתיים שלנו שנהרסו. אני חושב שהם יבינו ויקבלו דבר זה, אבל לא צריך לעשות זאת בצורה של גירוש. מעבירים אותם מבית לבית, ואולי לא לעשות זאת בבת אחת. אפשר תחילה לעשות זאת עם 500 משפחות ואחר כך עוד 500 משפחות, ולהגיד להם שאנחנו מוכרחים להקים מחדש את הרובע היהודי.

אולי כדאי לנו, בכל זאת, לעשות גם איזו פעולה בין התנועות הקומוניסטיות בחוץ לארץ. ד"ר סנה כתב מאמרים טובים, והיה גם נאום טוב של נציג מק"י בכנסת, אינני יודע אם פרסמו זאת. אולי אפשר לבקש כמה מהם שישעו לחוץ לארץ ויעשו פעולה הסברתית זו בין התנועות הקומוניסטיות. בכל זאת יש הבדל אם הם יספרו ממה שהם ראו במו עיניהם, ואני חושב שלהסברה כזאת של סנה ומיקוניס בחוץ לארץ יכול להיות הד חיובי. אפשר לשלוח אותם לצרפת, לאיטליה וכו'.

ביחס להודעות השרים - נדמה לי שאנו עם מיוחד במינו. יש עוד ממשלות בעולם, עוד לא ראיתי ממשלה, שבה כל מי שיכול לדבר - מדבר. יש מי שאחראי לעניני חוץ. ראש הממשלה מוסר הודעות בעיניני מדיניות, ואם לעתים יש צורך להגיד איזה דבר יותר חריף, בשביל זה ישנו שר הבטחון, אבל שכל אחד יראה עצמו גם כראש הממשלה, גם כשר החוץ וגם כשר הבטחון....

השר מ. בגין:

מדוע שר הבטחון צריך להיות יותר חריף מראש

הממשלה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יש חלוקת תפקידים כזאת, שלעיתים שר הבטחון יכול להגיד איזה דבר, שלא נוח שראש הממשלה יגיד אותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה גורם לכך שאומרים שישנם בממשלה חוגים צבאיים מיליטריסטיים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני יודע שכאשר שר הבטחון לא דיבר, היו חוגים צבאיים בתוך הממשלה שאמרו כל זאת. אני יודע שלא קל להתגבר על יצר הדיבור, אבל נקבל עלינו במשך כמה חודשים גזירת שתיקה, ושרק שניים - שלושה שרים ידברו בשם הממשלה. אינני מקבל את הערת ראש הממשלה, שמי שירצה לדבר, יבוא קודם לקבל רשות לכך מאת ראש הממשלה, כי אז ראש הממשלה יצטרך כל יום לתת עשרים אישורים...

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין דבר יותר גרוע. ראיתי מה שהיה עם ענין הנסיעות. אמרו שראש הממשלה יאשר נסיעות של שרים, והשרים באים לממשלה ומודיעים שהם צריכים לנסוע.

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

היתה כבר פעם החלטה שרק ראש הממשלה ושר החוץ יכולים למסור הודעות בעניני חוץ ובטחון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבקש שבענין זה נקבל החלטה מחדש. כל שר יכול לדבר ולספר איך עמדנו במלחמה הזאת, על פעולת המתנדבים שלנו וכו'.

[REDACTED]

הייתי רוצה לשאול את שר החוץ, מה מצבנו בארצות אפריקה. האם אנחנו יודעים איך הם מתייחסים לענינים אלה?

שר החוץ א. אבן:

זה יתברר תוך שבועיים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם אפשר, הייתי רוצה שנדע קודם.

השר מ. בגין:

וגם מה יחסן של מדינות אסיה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בהתחלה היה חלק גדול שהצביע אתנו, אבל היו סימנים כאילו בזמן המערכה, חלק התחילו לעבור לצד השני.

שר החוץ א. אבן:

במועצת הבטחון אתמול פורמוזה הצביעה אתנו ואתיופיה נמנעה. אם ארצות הברית רוצה משהו ממש, אז היא משיגה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הייתי רוצה גם לדעת, מה המצב בארצות דרום אמריקה, כי דומני שהן יכריעו.

שר החוץ א. אבן:

השבוע עמדו יפה ואיתן גם בראזיל וגם ארגנטינה, ואלה מנהיגי הגוש, הם נמנעו בהצבעה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הייתי רוצה שבתוך ההסברה שלנו נדגיש את העניין הזה של השמדת עם, וכאן צריך להעמיד בראש את כל אלה שרוצים להשמיד את ישראל.

השר י. ספיר:

ביחס להכרזות של שרים, אני מצטרף להחלטה שהיתה, כי באותם הימים שאנחנו עוסקים בהם לקראת המערכה בעצרת, אם תבואנה הכרזות סותרות, כאשר אנחנו בעצמנו עוד לא הגענו להכרעה סופית, זה עלול היום להזיק יותר מאשר בעבר, ויותר מאשר אי פעם בעתיד.

אשר לעניין היסודי. אם יש משהו שחושב כי אפשר לעשות עכשיו מה שעשינו ב-1949 - 1948, כאשר היינו הרבה יותר קרובים לסיום מלחמת העולם, והעולם היה תחת השפעת השואה היהודית, ואז נלחמנו על עצם הקמת המדינה, והיום, כאשר אנחנו עושים זאת אפילו בתוך הגבולות החדשים שלנו, בוודאי לגבי סוריה, לדעתי זה מישגה. זה לא רק עניין של ברית המועצות, נדמה לי שאנחנו מכבידים בזה על ידידינו, וזה לא פחות חמור. לא צריך להעמיד אותם במצב קשה, שבבואם להגן עלינו, משהו יזרוק להם שהם מגינים על אנשים שעשו מעשים כאלה.

אם אנחנו חשובים על התכנית הגדולה, הבעיה היא אחרת. אני רוצה לדבר על נוסחאות כפי שהובאו לפנינו כאן, על ידי שר החוץ. נדמה לי שההנחה הזאת, שהשלום והבטחון יש להם אימפליקציות טריטוריאליות, יש בה מלכודת מסוימת. אם מדובר על בטחון, ואם אני מבין נכון את שר הבטחון, את הרמטכ"ל ואת אנשי הצבא, אינני יודע מה נשאר מהגדה המערבית, כינינו לבין עצמנו. אם אנחנו צריכים לעמוד לשם שמירה על הבטחון על הרכס הסורי, על הרכס של שכם, רמאללה וחברון, מה נשאר?

שר החוץ א. אבן:

אז משהו יציע הצעה אחרת.

השר י. ספיר:

אז יתחילו להתמקח אתנו. נחזור לקלקיליה ההרוסה ונשמור אותה, והתוצאה תהיה שלא נשיג בטחון. אני חושש מאוד מדבר זה. דבר שני, אם אנחנו מציגים זאת כמטרת המלחמה, אנחנו חדלנו להיות, לפי דעתי, הגורם היחיד הקובע.

לדעתי, הדברים האלה תלויים לא מעט בעמדת אמריקה. האם היא תעזור לנו בנקודה זו או תעזור בנקודה אחרת. השאלה מה הכוונות של ארצות הברית לגבי המזרח התיכון. אם נכון שאנחנו עשינו לאמריקה שירות כזה. ואילו היתה

רוצה לבצע כאן מה שהיא רוצה לבצע בווייטנאם, היו צריכים לשלם 20 מליון דולר ולשלוח עולים חדשים במקום אלה שנהרגים בווייטנאם. אם נבוא בהצעה של ה-GRAND DESIGN, יכולים להביא ל-APPEAL לגמרי אחר. לכן אני מתנגד לגירוש, אשר עלולים ליצור בעית פליטים עוד יותר חמורה.

ב-בי.בי.סי. מסרו את דברי ראש הממשלה, שאין לנו תביעות טריטוריאליות, והדגישו במיוחד שראש הממשלה לא הזכיר את הגדה המערבית ואת רצועת עזה, זאת אומרת שכל זה היה מכוון לסיני. כלומר, אין תביעות טריטוריאליות, אבל יש תביעה לחופש שיט.

שר החוץ א. אבן:

אני חושש שהם ציטטו הפעם נאום שהיה לפני הרבה

זמן...

השר י. ספיר:

אני סבור שהיום, אחרי מה שקרה, אומרים שכל הסכם לא יחול על הגדה המערבית. כן שמעתי היום בשידור ב-בי.בי.סי, כאילו ממקורות ערביים, שכל המלחמה באה רק כדי למנוע את ישראל מללכת לדמשק. היתה פרשנות מכמה צדדים, והיתה פרשנות גם של ג'ון קמחי, והוא אמר דבר פשוט: למה אתם מדברים על בעית פליטים? היום קל לפתור אותה, הם כולם נמצאים בתוך ישראל. היתה שם פרשנות מעניינת לגבי עמדת מוסקבה, שאם היא עכשיו אומרת כך, צריך להניח שבמשך הזמן זה ישתנה, באשר דה-גול אמנם היום מכריז על נייטרליות, אבל הוא מחכה שיגיעו למבוי סתום במשא ומתן, כדי שהוא יופיע כמושיע ומציל.

אילו הייתי יודע שאנחנו נוכל בעצרת להביא לכך שישאר סטטוס-קוו במשך שנתיים-שלוש שנים, עם כל העומס הכפסי שיש בו, הייתי מברך על זה. אז בינתיים, בלי הריסת כפרים, היינו יוצרים עובדות כאלו שהיו נותנו לנו את כל היעדים הפוליטיים. כיוון שאינני מאמין בזה, השאלה בשבילי היא זאת, אם אנחנו הולכים ומתעלמים ממטרות המלחמה, ואנחנו מסבירים בצורה הגיונית, שבמסגרת פתרון הבעיה הרחבה יותר, אנחנו יכולים לפתור את בעית הפליטים, לדעתי, אנחנו משאירים את הדבר הכואב ביותר בחוץ. זאת אומרת, שאז אנחנו ניסוג לא מבחינה טריטוריאלית אלא ניסוג מבחינה פוליטית לנקודה שיכולה לערער לנו את כל האימפליקציות הטריטוריאליות.

ההנחה שלי היא, שלא יהיה מנוס, מה שלא יהיה, נצטרך להשיג בליון דולר, ואז נצטרך להציע לעולם פתרון לבעית הפליטים. אם ארצות הברית מוכנה לזה, אז זה קשור גם לענין של פיתוח המזרח התיכון ושיקום כל המזרח התיכון, ולא בעייה מצומצמת של ישראל הקודמת או ישראל החדשה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

למה אתה מתכוון ב-"GRAND DESIGN", לסוריה, לעמק

הירדן?

השר י. ספיר:

יש לנו ענין לדבר עם אמריקה על פיתוח המזרח התיכון, אבל אם יש אפשרות להסכם נפרד בין ירדן לבין ישראל, במסגרת הסכם זה, אפשר לנסות לפתור בעיות. אם זה לא כך, שאפשר להפריד את ההסכם עם חוסיין, הבעיה שונה.

אני מתקשה לומר מה יותר חשוב, אם מדובר על משלחת חזקה לבירות העולם או לאו"ם, כי אני ידוע שלא יתנו לנו מנוחה. אני יודע ששאלות את ראש הממשלה כל מיני שאלות בראיונות לטלוויזיה, שואלים מה המטרות המלחמתיות,

מה תהיינה התביעות הטריטוריאליות וכו'. ראש הממשלה יכול היה להתחמק באומרו שהממשלה עוד לא קבעה עמדה, אם נוכל להתחמק בכל מקרה מלהשיב תשובות, הייתי מבקר זאת, אבל אינני יודע אם תמיד זה ניתן. אני חשוב, שבמגע עם מדינאים, אם הם ישאלו שאלות כאלו, אי אפשר יהיה להתחמק מתשובות, אפילו בתחומים של פורמולות יותר רחבות, אם להתעלם מזה שאנחנו מחפשים פורמולה יותר מעשית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר להציע להעביר 200 אלף משפחות ערביות לצפון

עמאן.

שר החוץ א. אבן:

בזמן מבצע סיני היתה פעם תכנית כזאת.

השר י. ספיר:

מי אומר שהפתרון צריך להיות בשטח החקלאות בלבד?

ראש הממשלה ל. אשכול:

לו הייתי יודע איך עושים זאת בשבילנו, הייתי

עושה זאת גם בשבילם.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבין שאנחנו מדברים על פתרונות המוצעים על ידנו לשטחים החדשים, אולי פרט לענין הרובע היהודי בעיר העתיקה וענין ירושלים. אבל אני מצטרף לאלה הסבורים שאנחנו צריכים להחליט לעצמנו. אם גם לא החלטה סופית, מה אנחנו רוצים. אפשר לתת תשובה. כפי שאמר השר אבן לבארכור, שאנחנו דנים ומכינים תכניות, ועוד לא קבענו עמדה, אבל הוא אינו מציע זאת לנו, וגם אני אינני מציע זאת, ועל כן לא אגע בזה הערב.

ישנן שאלות קונקרטיות שהעלה ראש הממשלה, ואני רוצה להוסיף לרשימת השאלות הקונקרטיות האלו את שאלת השבויים, ושאלה אחרת שתופסת מקום מרכזי בדיון כאן, וזה ענין ההסברה.

בענין ההסברה, נדמה לי שהכוח העיקרי שאנחנו צריכים לגייס אותו עכשיו, זה מבחינת דעת הקהל בעולם. יש לנו יותר סיכויים להשיג אהדה לנו בדעת הקהל העולמית, מאשר בממשלות. בצרפת, למשל, דעת הקהל יותר טובה מאשר עמדת הממשלה הנוכחית, ואפילו בארצות הברית, הסיכויים לדעת קהל טובה עבורנו יותר גדולים מאשר בממשל. יש בארצות דמוקרטיות השפעת ניכרת לפעולה הסברתית. הדבר הזה קשור בכמה דברים, ואעמוד על הדברים האלה בקיצור.

קודם כל, לגבי ברית המועצות. אני מסכים שלא צריך להפוך זאת למלחמת ישראל נגד רוסיה, אבל הם צריכים לדעת, לדעתי, שכאשר הם יורדים כך לחיינו בהסברה, לא נעבור על זה לסדר היום. למשל, השאלה הזאת של מתן פקודות אש על ידי רוסים, הייתי מפרסם זאת על ידי עיתונאים זרים, כי בכל זאת, זה עובר כל גבול, להפגיז בארטירליה ישובים ישראלים בגבול, כאשר יושבים שם קצינים רוסים, זה ברור ובטוח במאה אחוז, זה מוקלט. אני מתכוון כאן למה שנמסר לי על ידי אנשי צבא. בדרום נשמעו ברוסית הנחיות ואינפורמציה על מטוסים ישראלים שנראו ליד גבול מצרים. ברוחמה הוקלט הדבר הזה, שמשהו אמר ברוסית: "הנה שלושה מיראז'ים, ברגע זה גמרו להפציץ ונמצאים מעבר לקו". בצפון אינני יודע אם זה הוקלט, אבל אין בזה כל ספק, דיברתי עם אנשים ששמעו זאת, דוברי רוסית, שהיו שם פקודות מפורשות: "קח ימינה כך וכך מעלות" ופקודות אש. אחר כך אמרו: "הרחקתם, צריך לקצר" או "להאריך", כמו שנותנים הוראות לקציני ארטירליה. אמנם היו שם קצינים סוריים שלמדו בברית המועצות, אבל אני מניח שאפשר להבחין בין רוסית של

סורי לבין רוסית של רוסים. אני אומר שגם בינינו וגם כלפי חוץ, כאשר קצינים רוסיים נותנים פקודות אש כדי להפגיו יישובים, זאת צריך לפרסם על ידי עיתונאים זרים. אולי צריך לעשות מפגש של עתונאים זרים עם הבחור שצמח זאת, יחקרו אותו ויכתבו כתב. הרוסים לא יאהבו זאת, אבל שידעו שכך לרדת לחיינו אינם יכולים.

דבר שני, שאני רוצה להציע מבחינת החשבת דעת הקהל. אני מצטרף לגירסתו של השר בגין, בלי להכנס לשאלה אם ראש הממשלה יסע, או באיזה שלב הוא יסע, אבל להחשבת העניין עצמו. אני מציע להביא לארץ מנהיגים יהודיים, ולא דווקא מנהיגים שיש להם מהלכים בחוגי השלטון באותן הארצות. ראיתי את השפעתם של אדמונד דה-דוטשילד ואלאן, כשהם חזרו לצרפת, ואין לי ספק שיש קשר ישיר בין הפסקת האמברגו לבין הביקור שלהם כאן.

אין דבר שיהודים מתרשמים ממנו יותר מאשר ביקור כאן בארץ, אם במערת המכפלה, או בכותל המערבי ובירושלים העתיקה; אותם היהודים, כל כמה שיהיו נוקשים, כאשר הם יראו את העמדות של הסורים ברכס הסורי, והסכנות שנשקפו לישובים שלנו בגבול ההוא, אם הם יחזרו לארצותיהם ויספרו על כך, יכולה להיות לזה השפעה רבה. אינני מדבר על אסיפות תעמולה, אני מדבר על גיוס דיפלומטים, של אנשים בעלי השפעה בארצות שונות, בצרפת, בארצות הברית ובאנגליה, ולשם כך יש להביא קבוצות יהודים לביקור בארץ. גם ביקור ליד הכותל המערבי יש לו השפעה לא מעטה. ויהודים כאלה, זה אחד מכלי הנשק הדיפלומטיים שלנו, וצריך לגייס אותם.

דבר שלישי, בקשר לאופי ההסברה. אני מציע כי במידה שהדבר תלוי בנו, והוא לא תלוי רק בנו, שנפסיק את ההבלטה וההסברה של המלחמה, אף על פי שזה נושא אפקטיבי ממדרגה ראשונה, ובעולם התרשמו מהנצחון הזה. אבל הנה, למשל, בא לארץ גנרל צרפתי, בופר, והוא רוצה לכתוב, ואותו מעניין איך עשינו זאת. הוא רוצה לכתוב כתבה גדולה ב"פרי-מאץ" על הצד הצבאי של המלחמה. לנו יש עניין להציג את הצד הצבאי של המלחמה וכיצד נגמרה המלחמה, ושיש כאן בעיה שדורשת פתרון, וזו בעיה מסובכת.

מבחינה זו, הזמן לדעתי, עד עכשיו, עבד לטובתנו. עכשיו מדברים על שני המנהיגים הערביים, נאצר וחוסייין, במסגרת אותו מעמד שהיה להם קודם. בעוד שניים שלוש חדשים, לאור המתרחש במצרים ובירדן, גם מבחינה צבאית, וגם מבחינת הזעזוע הכלכלי, ובעיקר אובדן המעמד של המנהיגים האלה, ונאצר הגדול, בעוד חדשים יתייחסו אליו אחרת וזה יעזור.

בשאלת ההכרזות - אני מסכים לחלוטין לכך, אם ייקבע כאן שרק ראש הממשלה ושר החוץ מוסרים הכרזות. אני מקבל על עצמי להכריז על זה וללא קושי להתגבר על יצר הדיבור. אבל אני רוצה להציג שני קשיים בקשר לדבר זה, ואלה לא קשיים אישיים שלי, אני מניח שזה נוגח גם לאחרים. אחרי ההופעה שלי בטלוויזיה האמריקנית, קיבלתי מברק נלהב מהשגריר גרעון רפאל, שזה היה מבצע הסברתי מזהיר, לא פחות מאשר הנצחון הצבאי עד עכשיו. השר אבן יודע שהשגריר רפאל איננו מתומכי הנלהבים, זה מיברק ראשון שקיבלנו ממנו. אבל אם רוצים להסביר את עניינינו בעולם, פירושו פגישות עם גדולי העתונאים, ולא רק ראיונות לטלוויזיה, שבאים ומבקשים פגישות ושואלים שאלות.

ואז הם באים אל משה דיין, ולא רק אל משה דיין, אלא גם אלי, כשר הבטחון, ואני בתענוג, בעיקר לאחר שדיברתי כל כך הרבה, אגזור על עצמי אלה, אבל אני שואל אם זה תואם בדיוק את עמדתנו, שאנחנו רוצים להסביר את העניינים שלנו בעולם.

הייתי גם מבקש שראש הממשלה ושר החוץ יבדקו דבר זה במשמועותו המעשית. הנה קראתי שהיתה ישיבה משותפת של המערך, של מפא"י ואחדות העבודה, וגם ברפ"י יכול היה להיות אותו הדבר, ושם דיברו השרים אבן ואלון, והדברים האלה נתפרסמו, למרות שזו לא הופעה פומבית, בפני הטלוויזיה האמריקנית. זו ישיבה מפלגתית, אבל ישיבה פתוחה שצמח יכולים לצטט ממנה בכל מקום, ושם הם דיברו בדיוק על שאלות אלו: מה יהיה עם הגדה המערבית? מה יהיה עם רצועת עזה?

וכו'?

אני לא מדבר כעת על הפורום, אני מדבר על משמעות ההחלטה. אינני רוצה להיות במצב כזה שאני עוקף את ההחלטה, אז אני יכול, מחד, במרכז רפ"י, לדבר על זה, ואני אומר שזה בחוג מפלגתי, אבל אז יכולים באיזה שהוא מקום מחר לצטט אותי ולפרסם בעתון.

שר העבודה י. אלוז:

זוהי הטכניקה של השר קול, הוא מוסר על זה ביום ששי בחוג מפלגתי, וביום ראשון הוא מוסר על כך בעתונות.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני רוצה לחשוך באיש, אבל אני חוזר ואומר, אם יוחלט שרק ראש הממשלה ושר החוץ מדברים על נושאים אלה, מקובל עלי שאענה כך בכל פורום, אבל אני רוצה שנדע את משמעות הדבר, שפירושו גם לגבי פגישות עם עיתונאים, הופעות פומביות בטלוויזיה וכו'. בהן אנחנו צריכים להסביר מדוע ההסדרים הקודמים לא היו טובים, עד כמה הבעיות נשארו בלתי פתורות, כמו רצועת עזה וכו'. על ההסדרים הקודמים של הסכמי שביתת הנשק צריך לסביר מדוע הם לא היו טובים, כדי שייבנו מדוע איננו רוצים לחזור עכשיו לאותו הסדר. אם אנחנו אומרים לגבי רצועת עזה "לא", צריך להגיד באופן כללי מה כן.

עכשיו אני רוצה לעבור לדברים המעשיים שהועלו כאן. קודם כל, ביחס לארמון הנציב - בינתיים קיבלתי אינפורמציה לא כל כך נעימה. מסתבר שכאשר אנחנו כבשנו את ארמון הנציב מידי הערבים, בול היה בפנים, והוא טוען שהוא מסר על זה במיוחד, כדי שישמרו על זה, כך שלא היה מצב שאנחנו כבשנו את ארמון הנציב כאשר הוא לא היה שם. יש בזה אימפליקציות לגבי החדר שלו, וכנראה גם לקראת המעמד הזה של הדיון בעצרת, כאילו אנחנו לא בדיוק כבשנו את הארמון מידי הערבים.

אני מציע, על כן, שכרגע לא נחזיר זאת, וצריך לכלול דבר זה בהידברות עם האמריקנים, אבל צריך להכריז, שאם מישו שמוסמך לכך יגיע למסקנה שצריך להחזיר את ארמון הנציב - ואני מביא בחשבון אפשרות כזאת, בעיקר אם יהיה לחצץ אמריקני - זה יהיה בתנאי שקודם יוגדר בהסכמה הדדית תפקידם של משקיפי האו"ם, כמו שעשינו זאת בסוריה. צריך להגדיר באופן ברור שהם אינם נמצאים פה לצורך פיקוח על הסכמי שביתת הנשק, או מפני שזה היה המצב, שהוא ישב פה כל הזמן. צריך להיות איזה דבר שמסביר בפירוש את המצב. אינני רוצה שניה במצב שניסוג ממה שאומרים עשיו, בעוד שבוע או שבועיים.

בענין זה, אני בעד:

(א) שלא נחזיר זאת עכשיו;

(ב) שזה יהיה חלק מהמשא ומתן עם האמריקנים;

(ג) אם במשא ומתן להסכם כולל נגיע למסקנה שבנקודה זו צריך לוותר, כי כל 15 חברי מועצת הבטחון יחליטו נגדנו, אז זה בתנאי שיובהר הסטטוס, שזה בשביל לפקח על הפסקת האש, ולא בשביל ביצוע הסכמי שביתת הנשק, כדי שלא ישחמע כאילו הסכמים אלה עדיין קיימים. אינני מוציא מכלל אפשרות, שבמצב זה נצטרך להחזיר להם את הבנין.

ביחד לרובע היהודי - יש שם כ-4,000 איש, שאלו 800 משפחות, שלא רק שאין שום סיכוי, למרות שהוסבר להם הדבר, שהם מרצונם הטוב יקומו וילכו. אני בטוח שכל יום שנדחה את זה ונדרחק מההלם של הכיבוש והמלחמה ונעבור לפסים של שלום, זה פחות יסתדר. עם כל האני נעימות שבדבר, אנחנו צריכים להחליט לעשות זאת, ואם לעשות זאת, אז עכשיו. ואם לא עושים זאת עכשיו, צריך לזכור שאחר כך יהיה יותר קשה. צריך לעשות מאמץ, אם כי יש מעט מאוד בתים ריקים

שם. השיכונים של מר טנה ממשרד השיכון הם בתל-אביב, ושם אין שיכונים של טנה. אינני רוצה להשתמש מהאחריות. בענין זה אנחנו עומדים לפני שעת ההכרעה - או כן או לא. אני בעד זה שנעשה זאת ותוך שניים-שלושה ימים נעביר אותם לבתים ריקים בסביבות ירושלים, מצור באחר עד רמאללה. לא מדובר להכניס אותם למחנות פליטים, אלא להעביר אותם 600 או 800 משפחות מהעיר העתיקה, ולהרחיב את האזור שבו אפשר לשכן אותם מצור באחר ועד רמאללה.

השר י. ספיר:

האם אינם קשורים בפרנסתם ובתעסוקתם למקום?

שר הבטחון מ. דיין:

אין שם עכשיו שום תעסוקה. אם רוצים שהענין יסתדר, צריך לדאוג לכך, יתכן שזה יחייב אותנו גם לפיצויים כספיים, נשא בזה. אבל אם לא נעשה זאת עכשיו, לא נעשה זאת. גם עכשיו תהיה צעקה, אבל אני בעד זה שנעשה זאת מהר ככל האפשר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה בטוח שאין בתים פנויים בסביבה?

שר הבטחון מ. דיין:

אני מנהל משא ומתן ואומרים לי שאין בתים פנויים. כזמנו אמרו לי שבבית לחם, 20% מהערבים עזבו, אבל מאלה בינתיים חזרו 50%. כחברון לא נהרג אף ערבי וגם לא עזבו.

[REDACTED]

[REDACTED]

אלה הדברים שרציתי להביא כרגע בהנחה שעל הדברים האחרים ועל עתיד השטחים החדשים עוד יהיה דיון מיוחד.

השר י. גלילי:

נראה שיש בינינו חילוקי הערכות לגבי הזמן. כמה וכמה חברים דיברו כאן בסבלנות מובהקת, עד כדי כך, ששר התיירות שאל: מה בוער? אני רוצה להגיד, נראה לי שבוער, ואני חושש שבוער. לאמור, כל יום אנחנו עלולים לעמוד לפני איסורים והגבלות, דווקא מצד ידידינו. מי לידנו יתקע שמחר ומחרתיים לא תהיה איזו בת-קול אמריקנית, שמזהירה אותנו מנקיפת אצבע לגבי הסטאטוס-קוו בעיר העתיקה, וללא שום ספק זו תהיה הכבדה. אני סבור שדברים הכרחיים, כמו ענין הרובע היהודי בעיר העתיקה, אין שום תקווה לגמור דבר כזה בשובה ובנחת, ברוח טובה ובהסכם. זה דבר קשה, אבל אינני רואה ברירה, ואנחנו שוב עלולים להיקלע למצב

שיעד חיוני כזה כמו ייחוד העיר העתיקה ובעיקר הרובע היהודי שלה, תקום נגדו זעקה, ודבר כזה לא עושים עם כל הנוחיות.

ידידי השר קול, אנחנו לא שונים ממישהו במידת הרגישות והסלידה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

זה נחוץ לפני עצרת האו"מ? כדי שתהיינה כתבות בעתונות? העיר העתיקה מלאה כתבי חוץ.

השר י. גלילי:

להגיש זאת כשי לפתיחת העצרת, לא הייתי רוצה, לפני שבוע הייתי אומר: אולי נעשה זאת מאוחר יותר. לדעתי, זה בוער, ויש כמה דברים יסודיים שנראה לי שהם בגדר של בערה.

לגבי הקומפקט הסובייטי - אני משוכנע שצריך לצאת במסע ציבורי גדול בדעת הקהל, לאו דווקא על ידי ממשלת ישראל. ישנם כל מיני צינורות, על ידי מדענים, מפלגות, ארגונים ציבוריים, עתונות וטלביזיה. זה לא נעשה מעצמו. אני מקבל מאוד את ההבחנה שהוצעה כאן, שנקפיד על הבחנה בין עשיית הדברים דרך צינורות רשמיים ובלתי רשמיים. שר החינוך והשר אלון לא הציעו רק לפעול בצינורות רשמיים.

נפגשתי לפני שבוע עם בכירי אנשי המדע שלנו, רבים מהם יש להם קשרים אישיים בארצות הברית הסובייטי. שמעתי היום משאול אביגור שבאישורו ובעצה עם שר החוץ, ובשיתוף פעולה בין משרד החוץ והמנגנון שלהם, שעוסק בענייני יהדות בריה"מ, יש להם עכשיו קשרים טובים מאוד דווקא עם חוגי השמאל, ולדעתי יש ערך גדול מאוד להפעיל את חוגי השמאל שהם יעסקו בבעיה זו, ולהוקיע את אחריותה האיומה של ברית המועצות על מה שהתגלה. רק הערב שמעתי מפי השר דיין על ענין השתתפות הרוסים.

השר מ. בגין:

הפקודות היו לצוות רוסי או לסורים שמבינים

רוסית?

שר הבטחון מ. דיין:

אני חושב שהם היו בעמדות שבין קווייטרה לדמשק, כי שם כל הציוד הוא רוסי, וכנראה ששם יש סורים שהיו ברוסיה.

השר י. גלילי:

יש לנצל את הסיפור הזה של נאצר, שהרוסים יעצו לו לרכז כוחות בגבול, והסיפור של ראש הממשלה שלנו, איך הוא רצה להכריח את השגריר הרוסי לערוך סיור בגבול, כדי להיווכח אם יש ריכוזי כוחות והשגריר הרוסי לא רצה. אומרים שכאופן הדיבור שלהם הפעם הם לא נקטו אפילו לגבי מלחמת וייטנאם. אני בהחלט בעד זה שנשתף את חברי המפלגה הקומוניסטית בשליחויות לבירות, אם זה ניתן.

אני ניסיתי היום להפעיל חברי מפ"ם, מאיר יערי וזאב צור, לגבי תנועת השלום, כי בתנועת השלום נתקבלה החלטה נוראה נגד ישראל עכשיו.

באקזקוטיבה של תנועת השלום יש סימנים רעים, ואני שומע שגם מצד ברטרנד רסל יש איזה דיבורים, ואל נתפלא אם יתחיל גמגום גם מצד סארטר. הוא עלול לסגת. אני יודע שמסע כזה נגדם מכאיב להם מאוד. אני מציע שנקפיד שזה יעשה על ידי גורמים ציבוריים, כי בתנאים הקיימים זה מרשים יותר.

ולאחרונה, אני בכל זאת חושש מאוד שאנחנו מאחרים בעיקר, בכל זאת נקודת המוצא היא: מה אנחנו רוצים? אינני מאמין ב"חסימת שור בדישו". במה דברים אמורים? הדברים אמורים באיסור עצמי על הצהרות מדיניות שחורגות מגידרי סיכומים מקובלים בממשלה. העצה לזה היא להקדים סיכומים. השעה מאוחרת, אבל אני רוצה להביא כאן דוגמא אחרת.

המכון לחקר חברתי שימושי, הפרופסורים גוטמן וכ"ץ, ערכו עכשיו סקר, ואחד הנושאים היה: מה קורה אחרי במת הסברה? שר מרצה, עשו מידגם של 2,000 איש בארץ, ונתקבלו מסקנות מעניינות מאוד לגבי ההשפעה של המסעות האלה על דעת הציבור. אני רוצה לומר לכם, שבאותו שבוע שהממשלה החליטה לא לפעול, בקיצו של אותו שבוע, היה דכאון גדול בציבור, וחל שינוי בזה אחרי מסעות ההסברה בהם דיברו גם שרים, והם נסכו יותר אמון. כמובן, יש נואמים שונים. יש כוח שכנוע שונה, אבל בסיכומי של דבר מוכרחים להופיע בפני הציבור.

היום, בדרכי הנה ממשק נען, שם ליד הכביש חונה גדוד צנחנים, הם עיכבו אותי והחבר'ה שאלו אותי שאלות. חזקה עליכם שאני יודע דווקא ריסון, עשיתי הלאמה של כל הנוסחאות שנאמרו, אבל איננו יכולים שלא לדבר אל הציבור, אבל במה דברים אמורים? אנחנו מוכרחים להטיל על עצמנו הגבלות, שלא לחייב את הממשלה בעובדות, ולא להתחרות בסיסמאות מכסימליות ולהשאיר בגדר סיכומים שהממשלה קיבלה, עם הניואנסים שיש בביטוי, אבל ניטיב לעשות אם נקדים ונסכם בנקודות השונות, על מנת שכולנו ניהיה במסגרת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לנסות לסכם את הנקודות שהועלו כאן. קודם כל, ביחס לברית המועצות, אינני יודע אם יש שתי דעות, אבל ברור שאנחנו לא יכולים לעבור בשתיקה על סגנון הדיבור של הנציגים הרוסיים בימים האחרונים. דיברתי על זה כמה פעמים עם שר החוץ. אינני יודע, אולי לא יהיה מנוס להגיד משהו גם בעצרת, אבל צריך לזכור בכל זאת, שאנחנו רוצים שהיחסים הדיפלומטיים יחודשו פעם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

יש תהום רחבה וגדולה בהסברה, מבלי שניפרע ממנה. אנחנו לא נקרא לאמריקה שתכריז מלחמה על ברית המועצות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו יכולים, במקרה כזה להזכיר לה איך היא נהגה בהונגריה, איך סטאלין נהג כלפי פילנד, ואת כל החטאים שלהם, אז נעשה אולי קצת יותר קל על הלב. אבל צריך לעשות זאת קצת בצמצום, ביחוד אם שר מדבר על זה באיזו אסיפה. לצ'ובחין היו הרבה טענות לעתונות שלנו, איך היא כותבת ומה עושים.

פה יש שני ניואנסים, וצריך להשתדל ללכת ביניהם. איננו יכולים להשאיר מכתבים אלה ללא תשובה ממצה, שדוחה את אופן הדיבור הזה. אם אנחנו יכולים למצוא ירידים, אנשים שהם בעלי ערך מוסרי-ציבורי ואינטלקטואלי, שהם יעשו את המלאכה הזאת, זה היה חשוב מאוד, שמעתי היום על דבר תנועת השלום, גם פה צריך לעשות משהו.

אבל הייתי רוצה לדעת מי יעשה זאת. ברור שכמה דברים צריך לעשות משרד החוץ, מזה אין מנוס, ואני בטוח שהוא עושה זאת באמצעות השגרירים, ולהן ודאי יש קשרים עם המפלגות הקומוניסטיות באיטליה ובצרפת.

השר י. גלילי:

ביום שישי נפגשתי עם שנים-עשר אנשי משלחת, שהם אורחי הסתדרות העובדים, אנשים יוצאי שלוש ארצות: איטליה, צרפת וארצות סקנדינביה, והם משתייכים בעיקר למפלגות השמאל, וביקשתי להפגיש אותם גם עם אנשי מדע וגם עם אנשי מפ"מ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הממשלה צריכה למצוא נוסח כזה, שנותן רמז לאחרים לפעול, אבל על דיבורים גסים כאלה, וביטויים כמו "היטלריזם" ו"נאציזם", על זה צריכה לבוא תשובה.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

שר הבטחון מ. דיין:

אני חושב שלא, המצב הטופוגרפי שם הוא כזה, שלמרות שהמים נובעים שם, הם אינם יכולים לקחת אותם, זה מדרון תלול. יותר נמוך - זה יכול ללכת לגרביטאציה כלפי ירדן. הבעיה היא לא הכפר עצמו, אלא הקו וההמשך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני כל הזמן חשבתי, לפני שנה או יותר, כאשר פעם ירינו לצד זה, אם כי התכוונו לצד אחר, שאלתי את עצמי מה יהיה אם יבואו וייתייצבו עם חמישים טנקים ותותחים, ונצטרך להכנס למלחמה. בכל זאת, זו נקודת אחיזה, כמובן שבמקרה כזה אפשר אז להרוס את הכפר.

שר הבטחון מ. דיין:

כפר הבאניאס הוא בית לחם של הסביבה הזאת, יש שם כנסיות נוצריות שניבנו על ידי קיסרי רומא. והעיקר הוא שהארץ מלאה גדולי העתונאים וצלמי הטלביזיה, ומי שנוסע לגבול הסורי, נוסע לבאניאס.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי גר שם עכשיו? לפני שבוע, כאשר הייתי שם, לא

ראיתי אנשים.

שר הבטחון מ. דיין:

עכשיו יושבים רק חיילים. היו שם 2,000 נפש, כרגע זה ריק ויש רק חיילים. את הגשרים לשם פוצצו הסורים עצמם. התעלה עצמה איננה מרשימה, יש שם שניים-שלושה בולדוזרים, עם מאות מכונות ואלפי תותחים. הציוד שם היה רב מאוד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אני רוצה לסכם לגבי ברית המועצות, דומני שאין ויכוח על כך, שמה שאפשר לעשות על ידי כוחותינו, יעשה, וצריך להשפיע גם על סביבתנו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

עליהם משפיע רק אם "נותנים להם בשיניים", השאלה כיצד לעשות זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני יודע מה הגישה שלך.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

צריכה להיות חלוקת תפקידים, מה אנחנו עושים ומה עושים ארגונים עולמיים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בכל זאת, אנחנו צריכים לדעת שבגלל צעקות שאנחנו נקים נגדם, הם עלולים לא לתת ליהודים לצאת. לגבי השתתפות בעצרת, היו כאן דעות שונות, לי לא נראה שנשאיר את הארץ ריקה מממשל, ואינני חושב שאני צריך לנסוע. שר החוץ יעמוד בראש המשלחת, הוא יתייעץ אתי ונקבע. אולי כאשר יתחיל הדיון יתברר שיש צורך בעוד אנשים, בייחוד לשליחות לארצות השונות. נראה לי שאין טעם שאסע. היה אצלי בתכנית לנסוע השנה להיפגש עם ג'ונסון, ברגע זה, זה מסובך. דיברתי על זה עם שר החוץ, לדעתי יש צורך לחזק את המשלחת.

השר י. ספיר:

אתה מתכוון שעוד הערב נחליט על זה?

שר החוץ א. אבן:

אני חושב שצריך להרחיב את המשלחת, אני מציע שאני אדבר עם ראש הממשלה ואביא הצעה בפני הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ביום ראשון נחליט על זה סופית.

השר י. ספיר:

אם המשלחת צריכה לצאת לקראת פתיחת העצרת בים ב', זה תאריך מאוחר מדי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

על הדברים הגדולים והרציניים לא דיברנו, ואני מציע שמחר תהיה ישיבה, בה נדון על הדברים היסודיים. אני לא מניח שער מחר האמריקנים רוצים לדעת מה אנחנו אומרים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש לקיים את הישיבה מחר בערב, כי במשך היום אני מוכרח לבקר במקומות שונים.

השר מ. בגין:

השאלה היא אם להקים ועדת משנה שתכין הצעות בשביל ועדת נרחבת.

שר החוץ א. אבן:

יש לי הצעה לגבי הרכב המשלחת, אבל במקום לדון כאן על בעיות פרסונאליות, אני מציע שהחברים שיש להם הצעות, יגישו לי אותן בכתב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לשאול את השר בגין אם הוא מציע ועדה מחוץ לוועדת השרים לענייני בטחון.

השר מ. בגין:

קשה להפריד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

העובדה היא, ששר הבטחון לא פעם צריך לחזור בממשלה על דברים שהוא מסר בוועדת השרים לענייני בטחון. חשבתי, כי כיוון שלא ניתן לעשות ועדה קטנה, שאולי הוועדה תתחלק לוועדת משנה, וכל ועדה תטפל בשטח מסוים.

לגבי הרכב הוועדה, ברור שכאשר שר החוץ בארץ, הוא מוכרח להיות בכל הוועדות. כן צריכים להשתתף ראש הממשלה, השרים: אלון, דיין, ח. מ. שפירא, מ. קול ו-י. ש. שפירא, כי לעיתים יש גם עניינים משפטיים. ארן, בגין וששון, כי דומני שיש לו ידע בעניינים הקשורים בערבים. אחר כך צריך לצרף את השר בריזלי ואת פ. ספיר, כי ברור שהכל קשור בענייני כלכלה. ואז יוצא שזו אותה ועדת שרים לענייני בטחון.

השר י. ספיר:

ועדה זו יכולה להתחלק לשניים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

או לשלושה. השר ששון חושב שהוא יכול לתרום בשטח שבינינו לבין הערבים, הוא גם הגיש תזכיר.

השר י. גלילי:

אם נחוצה השתתפותו של השר פ. ספיר, וזה עלול להיות נחוץ, הוא חבר ועדת השרים. אם נחוץ שר המשפטים לבעיות משפטיות, אין סיבה לא להזמין אותו לישיבה בה תידונה בעיות אלו. אחת מן השתיים, או שעושים ועדה

מצומצמת של ארבעה-חמישה חברים, ואם לא, אני מציע לא להסתבך בהרכבים חדשים, ותהיה ועדה זו, ואם יהיה צורך, אפשר להזמין את שר המשפטים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מציע ועדה מצומצמת של חמישה חברים: ראש הממשלה, שר החוץ, השר אלון, השר בגין ושר הבטחון. ועדה זו תכין את רשימת הנושאים שעליהם צריכה לדון בישיבת הוועדה מחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

העצרת לא תחכה, אני חושב שוועדת החמישה צריכה לשבת כבר הלילה, או מחר, מוקדם בבוקר. אנחנו מוכרחים הערב להחליט בעניין הרובע היהודי בעיר העתיקה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע לצרף לוועדה המצומצמת את השר ורהפטיג.

השר י. גלילי:

אז מדוע לא לצרף גם את השר ברזילי.

שר הבריאות י. ברזילי:

אז אני מציע שנחזור לוועדת הבטחון בשלימותה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם השר ורהפטיג, אז מדוע לא השר ששון? הוא חושב עצמו לבר-סמכא בשטח זה. אותו הדבר לגבי השר ברזילי, אז העניין יבוא לשולחן יותר רחב.

שר החוץ א. אבן:

אנחנו מוכרחים להיות מסוגלים להרכיב ועדת קטנה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני לא רוצה שהוועדה שמכינה את ההצעות, תהיה הומוגנית יותר מדי. יש חילוקי דעות בהרכב ענינים.

השר מ. בגין:

אני לא בטוח שחמישה אלה זו ועדה הומוגנית.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני בעד צירוף השר ורהפטיג, אבל אז הוועדה מקבלת

אופי של רפרזנטציה מפלגתית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז נשארה ההצעה של חמישה חברים.

שר החוץ א. אבן:

אני מציע שהוועדה הזאת תביא את כל ההצעות, לא רק של הרוב, אלא גם של המיעוט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רואה שאין לנו ברירה, ואנחנו יכולים כל ערב לגמור רק בענין אחד.

בענין העיר העתיקה גמרנו שמחברים אותה. בענין הרובע היהודי, אני רוצה לשאול את שר הבטחון אם אי אפשר למצוא דרך ביניים, אם יש על הרובע תו של מקום קדוש, ומתחילים שם לעבוד עם בולדוזרים, זה עלול לעורר רעש. אם זה ענין של 800 משפחות, משהו אמר כאן שאולי אפשר לעשות זאת אחרי העצרת, אז נתחיל לטפל במקומות אלה.

שר הבטחון מ. דיין:

אם לא נעשה זאת, אף אחד מהם לא יזוז בגלל זה שאנחנו מתקנים את בתי הכנסת ליד בתים. הם מכירים אותנו ויודעים שלא ניגע בהם. הבתים שעומדים ריקים עכשיו לא יהיו ריקים בעוד שבוע, לא בחברון, לא בבית לחם ולא במקום אחר. בית לחם היתה ביום ראשון כמעט ריקה, ובינתיים התחילו לחזור. אם לא נעשה זאת עכשיו, לא יהיו בתים כדי להעביר אותם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה קובע שיחד עם הריסת הבית מכניסים את המשפחה לבית אחר.

שר הבטחון מ. דיין:

מבית לחם ועד רמאללה, במקום שזה יחרוג, לא נעשה זאת, אבל נתחיל עשות במידת האפשר, והכותרת היא "שיקום בתי כנסת". זה הדבר היחידי שיתפרסם, שאנחנו ניגשים לשיקום עשרים בתי כנסת בעיר העתיקה.

השר י. ספיר:

הבתים של הערבים צמודים לבתי הכנסת.

שר הבטחון מ. דיין:

יש כאלה ויש כאלה, אינני יודע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נשאיר את בתי הכנסת כמו שהיו. אני מתאר לעצמי שיהיו נדבנים שיתרמו בשביל זה. היו שם בתי כנסת שהיו שם דבר, אז הם לא יכולים להשאר בתוך "ים" של ערבים.

שר הבטחון מ. דיין:

הם יתיישבו בבתים של היהודים שזרקו אותם ב-1948.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם מעבירים את המשפחות, יש שאלה של פרנסה, אינני יודע איזו עבודה יש להם כאן, אם יגורו קצת יותר רחוק, יש אוטובוס.

שר הבטחון מ. דיין:

נקציב כסף לפיצויים, ובמידה שתהיה אפשרות, נעשה זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הסתכלתי במפת ירושלים הרבה פעמים, יתכן שאפשר גם ברובע הערבי למצוא מגרש ריק וליישב שם יהודים, אבל ברור שקודם כל צריך ליישב יהודים ברובע היהודי.

השר מ. בגין:

אנחנו מחזירים לעצמנו מה שנלקח מאתנו בכוח.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם מעבירים את המשפחות האלו לבתים אחרים, אינני מתנגד.

שר הבריאות י. ברזילי:

שמעתי שני דברים, השר דיין אמר קודם, שחלק אולי יועבר לשטח בין רמאללה לבין בית-לחם, ואם לבית לחם יחזרו אנשים שיצאו, הרי בעוד שבוע יתברר שאין פתרון לבעיה. זה מוצא אולי לגבי 50% - 60% מהמשפחות.

שר הבטחון מ. דיין:

לרחוב לא נזרוק אותם, נעביר אותם לבתים מבית לחם ועד רמאללה, כולל רמאללה, אם לא נוכל להוציא את כל ה-4,000, נוציא בינתיים 3,000 נפש.

השר י. גלילי:

זה לא דומה למהפכת אוקטובר, אבל ברור שזה פרוצס לא קל.

שר הבטחון מ. דיין:

יבואו בולדוזרים בשביל לנקות את השטח, קורה גם במקומות אחרים שמבקשים אנשים לפנות רחובות. לפי האינפורמציה שיש לי, יש בתים ריקים בין רמאללה ובית לחם, שאפשר להעביר אותם לשם. אינני יודע איזה בתים.

שר הבריאות י. ברזילי:

לי נדמה שאתם מזלזלים בשאלה: איזה הד זה יעורר, ומה יהיה אם יחזרו הדיירים הקודמים של הבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מוכן שנעשה זאת אם נכניס אותם לבתים ריקים, ואם יבואו בעלי אותו בית, אז נפנה אותם משכונה זו לשכונה אחרת. אבל לא בעיר העתיקה. יש פה שאלה של 2,000 - 3,000 איש, נכניס אותם בינתיים לבתים הריקים. יש ודאי כאלה שעזבו ולא ישובו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אנחנו הולכים לקראת עצרת האו"מ, ובה יש לנו מלחמה נואשת על כל קול. הרוב הגדול באו"מ הם נציגים צבעוניים, והעניין הזה של הוצאת 800 משפחות מבתיהן, עלול לשמש בידיהם בעצרת כמכשיר נגדנו. איננו יכול לקבל זאת. בדרך כלל, אני בעד זה, שצריך את הרובע היהודי בעיר העתיקה לייחד ולשקם אותו, אבל לא בצורה צבאית. ואינני מקבל את הגזירה, שכעבור שלושה שבועות, חודש או חודשיים, אי אפשר יהיה להזיז אותם. פה אנחנו יוצאים מתוך הנחה שדה-פקטו העיר העתיקה תחובר לירושלים והיא תהיה ברושתנו, אז תהיינה כל מיני הצעות כיצד לשקם אותה. אני אומר, שרובע זה בהחלט צריך להחזיר, השאלה אם להתחיל בזה עכשיו, כאשר חצר אבן דיבר על כל מיני צללים שעלולים להפעיל נגדנו. להזיז את המצב דווקא על ידי מעשה זה בירושלים, לדעתי זה לא רצוי.

אני תמים דעים עם אלה האומרים שצריך לשקם את הרובע היהודי של העיר העתיקה, אבל אינני מציע לעשות זאת עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם צריך לשקם את הרובע היהודי, היה צריך להתחיל בזה שלשום. ברגע שאנחנו מוציאים משפחה ערבית, אבל מעבירים אותה לבית אחר, זה דבר אחר, אם מוציאים אותה לרחוב, זה שוב דבר אחר.

השר מ. בגין:

עלינו להחיות ולשקם את הרובע היהודי בעיר העתיקה ואיש לא הציע להוציא את האנשים לרחוב.

השר י. ספיר:

צריך להעביר אותם לבתים במקום אחר, לאו-דווקא בעיר העתיקה, אלא גם בבית לחם וברמאללה. יש שם 4000 נפש, ואלה שטחים די גדולים. מה יהיה אם נפנה את המקומות סביב המוסדות היהודיים, זה יהיה רק חצי, אז חושבים שהחצי השני כבר לא ישאר שם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

זו שאלה, אבל אין ברירה. אני מבקש מהאנשים שיביאו תכנית ויגידו בדיוק מה יהיה, במידה ולא יהיה מקום לכולם. אולי אפשר חלק להעביר לתוך העיר ירושלים. אני ביקשתי לפני איזה ימים לבדוק את עניין השיכונים עם האלוף חיים הרצוג.

שר הבטחון מ. דיין:

אולי נייפה כוחה של ועדת המנכ"לים של משרדים שונים, שיבדקו את העניין למעשה, על יסוד הנחה, שאם אפשר להעביר את האנשים לבתים - טוב; ומה שלא מסתדר - לא עושים בינתיים. אין לנו מספיק פנאי בשביל להביא תכנית. אני מציע לשתף בזה מישור ממשדד התיירות וממשדד הפנים, כדי לבדוק את הדברים.

השר מ. בגין:

נשארה פתוחה שאלת העיתוי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אבל דובר שצריכים להכין תכנית.

שר הבטחון מ. דיין:

איזו תכנית אני יכול להביא הנה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זו יכולה להיות הצעה של ועדת המנכ"לים, אבל אני

מבקש שהיא תבוא לכאן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איננו יכולים לעבור על כל דבר עשרים פעם.

השר מ. בגין:

אני מציע שראש הממשלה ושר הבטחון יחליטו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

(לשר ארן) - אתה רוצה שנייהד את הרובע היהודי

בעיר העתיקה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אומרים לך שאחרי זה לא יודעים איך אפשר יהיה לעשות זאת. עכשיו אנחנו אומרים שאת בתי הכנסת צריך לשקם, ואנחנו מטילים זאת על נציגי משרדי הבריאות, השיכון, הפנים והתיירות, לבדוק את הדברים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע שנטיל את הדבר על נציגי משרד העבודה, משרד השיכון, משרד הפנים ומשרד הדתות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסכים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל יש כאן הצעה מרחיקת לכת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מתנגד להעביר את הענין לוועדת המנכ"לים, ואני מבקש להחליט פה, אני מציע לפני העצרת לא לעשות זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מוכן להעמיד להצבעה הצעה לדחות את ההחלטה לשבוע ימים, ותוך שבוע זה לבדוק את הדברים.

השר י. ספיר:

האם אפשר לברר במהירות מה אפשר לפנות בסביבה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אי אפשר לעשות שום דבר במהירות גדולה.

השר י. ספיר:

זה מה שעשו ברחבת הכותל...

ראש הממשלה ל. אשכול:

שם עלו עם בולדוזרים.

שר הבטחון מ. דיין:

כשלא היה ברור המצב, עכשיו המצב נתברר לגמרי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הצעתי לדחות זאת לשבוע ימים.

השר י. גלילי:

אני מציע: (א) שנחליט לעשות את הדבר; (ב) ממנים ועדה להכנת התכנית; (ג) שהעיתוי יהיה לאחר העצרת, אבל עד אז צריכה להיעשות עבודת ההכנה.

השר מ. בגין:

אני מצטרף לשני הסעיפים הראשונים, ביחס לסעיף השלישי יש לי פקפוקים, כי העצרת יכולה להמשך הרבה זמן. לכן יותר הגיוני להגיד: (א) מסכימים לתכנית; (ב) מקימים ועדת מומחים; (ג) על העיתוי צריך להחליט או פה או בוועדה יותר קטנה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בזמן העצרת לא צריך שיהיו כותרות כאלה בעתונות.

השר מ. בגין:

אבל בינתיים תהיה עבודת הכנה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין שכולם אומרים שרוצים לשקם את הרובע היהודי, ומטילים את הטיפול בזה על שניים שלושה משרדים, שיתיעצו עם מהנדסים ויבדקו את הדבר. יכול להיות שחמישים משפחות ערביות תישארנה שם, זה לא יהיה אסון, אבל צריך גם לבדוק לאן אפשר להעביר אותן.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע להטיל זאת על נציגי משרדי הפנים,

העבודה, השיכון והדתות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ונציג הצבא.

שר הבטחון מ. דיין:

יושב ראש הוועדה יהיה המושל הצבאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נציג המשרדים האלה, יחד עם המהנדסים, מכינים תכנית. על העיתוי תחליט הוועדה. בינתיים צריך להחזיק דירות ריקות.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא מעכב את התחלת השיקום של בתי הכנסת עצמם, זה גם בימי העצרת אפשר לעשות, כמו למשל שיקום ה"חורבה".

ראש הממשלה ל. אשכול:

לגבי דיבורים ופירסומים של שרים, בענין זה לא סיימנו הלילה, זה אל כל כך פשוט. בדרך כלל, לא קשה לקבוע שראש הממשלה ינאם רק בכנסת על עניני מדיניות ובטחון, אבל בכל זאת, לא יתכן שלא אומר כלום בפגישות עם עתונאים. עוד נשוב לזה, כי אם זה טוב או רע, לא יתכן ששרים יגידו דברים שאחר כך יצטרכו להכחיש, או שאחד יכחיש מה שהשני אומר.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

שמעתם את ההצעה, מי נגד?

ה צ ב ע ה :

נגד - 1 קול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בענין ארמון הנציב, איננו יכולים להחליט לפי שעה באופן ברור, יתכן שבענין זה אנחנו משחקים באש.

שר החוץ א. אבן:

אני מציע לקבל את הצעת שר הבטחון, נדבר על זה

עם האמריקנים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה בהחלט לא רצוי, כי אם נחזיר זאת עכשיו, יתחילו להגיד שכבר מתחילים להחזיר.

שר הבטחון מ. דיין:

עכשיו בהחלט לא, אבל אם פעם נצטרך להחזיר, אז תמורת ההחזרה יכולים לקבל הסכמה בכתב על הסטטוס של הבנין, שדינו יהיה כדין בנין של שגרירות, וזה איננו חלק מהסכם שביתת הנשק. אחרת נחזיר ולא נקבל שום דבר.

השר מ. בגין:

שיהיה ברור שלא מחליטים הערב להחזיר את הארמון.

שר הבטחון מ. דיין:

להיפך, מחליטים בינתיים לא להחזיר, ועוד למשוך

ולבדוק את הענין.

השר י. ספיר:

מה ביחס להריסת כפרים בגדה המערבית?

שר הבטחון מ. דיין:

בגדה המערבית אין הצעה להרוס שום כפר, הביצורים של לטרון ותעלות ההתחפרות קיימים.

מ ח ל י ט י ם :

א. עמדת ישראל בעצרת המיוחדת של האו"מ

להטיל על ועדת שרים מצומצמת להכין הצעות לוועדת השרים לעניני בטחון בדבר העמדה שתנקט על ידי ישראל בעצרת המיוחדת של האו"מ, ובדבר מטרות ישראל לעתיד.

הרכב הועדה: ראש הממשלה, שר החוץ, שר הבטחון, שר העבודה והשר מ. בגין.

ב. איחוד ירושלים

לאחד את ירושלים המערבית ואת ירושלים המזרחית.

ג. שיקום הרובע היהודי בעיר העתיקה

לשקם את הרובע היהודי בעיר העתיקה ובעיקר את בתי הכנסת שבו. לשם השגת מטרה זו, יעשה כל האפשר כדי לפנות את הערבים הגרים ברובע היהודי למקומות אחרים בירושלים ובסביבתה.

ועדה בינמשרדית תכין את התכניות לביצוע החלטה זו ותטפל בכל הכרוך בביצועה.

הרכב הועדה: המושל הצבאי של ירושלים - יו"ר, ונציגים של משרדי הדתות, העבודה, הפנים והשיכון.

אם לשם שיקום הרובע היהודי יהיה צורך בהריסת בתים, תחליט על העיתוי ועדת השרים לענייני בטחון.

ד. הודעות שרים על מדיניות הממשלה

לדחות את המשך הדיון בעניין סמכות שרים למסור הודעות מדיניות לישיבה אחרת.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

ו. ארמון הנציב

לא להחזיר, בינתיים, את ארמון הנציב לאו"ם.

ז. משלחת ישראל לעצרת או"ם

שר החוץ יעמוד בראש משלחת ישראל לעצרת המיוחדת של האו"ם, והוא יביא לממשלה הצעה להרכב המשלחת.

הישיבה ננעלת

(בשעה 01:00 אחר חצות)